МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ

УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ/ФАКУЛЬТЕТ податкової справи, обліку та аудиту

КАФЕДРА економічної політики, маркетингу та бізнес аналітики

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: «Трудова міграція молоді в глобалізованій економіці: причини, особливості та наслідки»

Здобувача вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, 4 курсу, МЕБ-21_1 групи,
Спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини,
освітня програма «Міжнародні економічні відносини»

_____ В.О. Стригун
(підпис здобувача вищої освіти) (прізвище, ім'я, по батькові)

Науковий керівник _____ О.В. Колегаєва, к.е.н., доцент
(підпис керівника) (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Керівник освітньо-професійної програми _____ Бесчасна Л.В.
(підпис керівника програми) (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Допущено до захисту за рішенням кафедри _____
протокол від «6» 06 2025 №1

Завідувач кафедри _____ _____
(підпис завідувача) (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Ірпінь – 2025

Зворотна сторінка титульного аркуша (при друці вид

Реєстрація № 53 06.06.25 _____
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки до захисту _____ _____
(до захисту, на доопрацювання) (дата) (підпис)

Результат захисту 70 12.06.25 _____
(оцінка) (дата) (підпис)

Голова комісії: _____ Дерпак А.В.
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії: _____ Лозовська Л.О
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ Бакінська І.В
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ Кашуба О.І
(підпис) (ініціали, прізвище)

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П.: керівника, голови комісії членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ КЕРІВНИКОМ ТА РЕЦЕНЗЕНТОМ				
1.Зміст кваліфікаційної роботи (якість теоретичного матеріалу, його зв'язок з практичним, вміння представляти матеріал в логічній послідовності, наявність висновків та пропозицій)	від 0 до 30	20		Кашера О.В.
2.Дотримання вимог щодо оформлення	від 0 до 10	8		
3.Вчасне виконання роботи на всіх етапах у встановлені кафедрою терміни	від 0 до 5	5		
4. Рецензент	від 0 до 5	4		
РАЗОМ БАЛІВ*	від 0 до 50	37		
ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1.Доповідь	від 0 до 10	8		
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 5	5		
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25	15		
5. Апробація (участь у конференціях)	від 0 до 10	5		
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50	33		
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100	70		

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	ЄКТС Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
70	C	4	12.06.25	Лозовська Д.О. Бешенко І.Ф. Кашера О.В.

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	Б	3 (задовільно)
50-59	E	
35-49	ЄХ	2 (незадовільно)

Навчально-науковий інститут/факультет податкової справи, обліку та аудиту
Кафедра економічної політики, маркетингу та бізнес-аналітики
Спеціальність 292 „Міжнародні економічні відносини"
Освітня програма Міжнародні економічні відносини

Затверджую
Завідувач кафедри Лазоренко Ф.О

«17» 09. 2024

Завдання на кваліфікаційну роботу

здобувачу вищої освіти

Стригун Валерії Олегівни
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи
Трудова міграція молоді в глобалізованій економіці: причини, особливості та наслідки"
Затверджена наказом ректора від «10» 02 2025 № 197
2. Строк здачі закінченої роботи 20.04.2025
3. Цільова установка
Визначити поняття, сутність трудової міграції
Мета роботи: комплексний аналіз трудової міграції молоді в умовах глобалізованої економіки, а також формування рекомендацій щодо удосконалення державної політики в цій сфері.
Об'єкт дослідження – це трудова міграція в контексті глобалізаційних процесів.
Предмет дослідження – трудова міграція молоді, її чинники, динаміка, соціальні та економічні наслідки для країни походження
База дослідження аналітичні дані Державної служби статистики України, дані міжнародних організацій, звіти державних інституцій країн-реципієнтів.
4. Вихідні дані до роботи звіти, статистика, аналітичні дані
5. Перелік графічного матеріалу 10 таблиць, 9 рисунків
6. Зміст кваліфікаційної роботи (перелік питань за кожним розділом)
Вступ

Розділ 1. Теоретичні аспекти трудової міграції молоді
1.1. Поняття та сутність трудової міграції
1.2. Глобалізаційні процеси та їхній вплив на трудову міграцію молоді.
Розділ 2. Причини та особливості трудової міграції молоді.
2.1 Основні тенденції міграції молоді у контексті глобалізації
2.2 Трудова міграція молоді в країнах Європи: сучасний стан та динаміка
Розділ 3. Наслідки трудової міграції молоді та шляхи їх регулювання.

7. Календарний план виконання кваліфікаційної роботи

№ п/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів	
		За планом	Фа
1	Вибір теми, вивчення літератури, фіксерел і складання плану	до 01.11.2024	01.11.202
2.	Підготовка 1 розділу роботи та подання	до 10.12.2024	10.12.202
3.	Підготовка 2 розділу роботи та подання	до 01.02.2025	01.02.202
4.	Підготовка 3 розділу роботи та подання	до 10.03.2025	10.03.2025
5.	Форматування роботи з урахуванням	до 25.04.2025	25.04.2025
6.	Перевірка на плагіат та отримання зауважень відгуку керівника роботи.	до 02.05.2025	02.05.202
7. Попередній захист		02.05.2025 - 09.05.2025	
8. Допуск роботи зав. кафедрою до захисту		10.05.2025	10.05.2025
9. Захист роботи		02.06.2025 - 15.06.2025	12.06.202

8. Дата видачі завдання «11» 09 2024

9. Керівник кваліфікаційної роботи _____ О.В. Колодій
(підпис) (прізвище, ініц

10. Гарант освітньо-професійної програми _____ В. Бєлінська
(підпис) (прізвище, ініц

11. Завдання до виконання отримав здобувач вищої освіти _____ В.О. Стригун
(підпис) (прізвище, ініц

АНОТАЦІЯ

«Трудова міграція молоді в глобалізованій економіці: причини, особливості та наслідки»

Мета роботи полягає в комплексному аналізі трудової міграції молоді в умовах глобалізованої економіки, виявлення її основних причин, специфічних особливостей та соціально-економічних наслідків для країни походження та країни призначення, а також формулюванні рекомендацій щодо удосконалення державної політики в цій сфері.

Завданнями роботи є

1. Визначити поняття та сутність трудової міграції;

2. Дослідити глобалізаційні процеси та їхній вплив на трудову міграцію молоді;

3. Розглянути основні тенденції трудової міграції молоді у контексті глобалізації;

4. Описати трудову міграцію молоді в країнах Європи: сучасний стан та динаміка;

5. Визначити наслідки трудової міграції молоді та шляхи їх регулювання.

Предметом дослідження є трудова міграція молоді, її чинники, динаміка, соціальні та економічні наслідки для країни походження та держав-реципієнтів.

Об'єктом дослідження є трудова міграція в контексті глобалізаційних процесів.

Базою дослідження виступають аналітичні дані Державної служби статистики України, дані міжнародних організацій (Міжнародна організація з міграції, Світовий банк, OECD), звіти державних інституцій країн-реципієнтів, а також результати соціологічних опитувань, присвячених трудовій міграції молоді.

Одержані результати можуть бути використані для розробки заходів державної політики щодо управління міграційними процесами серед молоді, створення стимулів для повернення молодих фахівців, удосконалення механізмів збереження та розвитку трудового потенціалу, а також для

подальших наукових досліджень у сфері економіки праці, соціальної політики та демографії.

Кваліфікаційна робота містить 47сторінок, 10 таблиць, 9 рисунків, список використаних джерел з 40 найменувань, __ додатків.

Ключові слова: трудова міграція, молодь, глобалізація,економіка, потенціал

Рік виконання кваліфікаційної роботи 2024-2025рр.

Рік захисту кваліфікаційної роботи 2025р.

ANNOTATION

"Youth Labor Migration in the Globalized Economy: Causes, Features, and Consequences"

The aim of this work is to conduct a comprehensive analysis of youth labor migration in the context of a globalized economy, to identify its main causes, specific features, and socio-economic consequences for both the country of origin and the destination country, as well as to formulate recommendations for improving state policy in this area.

The objectives of the study are:

1. To define the concept and essence of labor migration;
2. To examine globalization processes and their impact on youth labor migration;
3. To analyze the main trends in youth labor migration in the context of globalization;
4. To describe youth labor migration in European countries: current state and dynamics;
5. To determine the consequences of youth labor migration and the ways to regulate them.

The subject of the research is youth labor migration, its factors, dynamics, and the social and economic consequences for the country of origin and recipient countries.

The object of the research is labor migration in the context of globalization processes.

The research is based on analytical data from the State Statistics Service of Ukraine, data from international organizations (International Organization for Migration, World Bank, OECD), reports of governmental institutions of recipient countries, as well as results of sociological surveys related to youth labor migration.

The obtained results can be used for the development of state policy measures regarding the management of youth migration processes, creating incentives for the return of young professionals, improving mechanisms for preserving and developing labor potential, as well as for further scientific research in the fields of labor economics, social policy, and demography.

The qualification paper includes 47 pages, 10 tables, 9 figures, a list of 40 references, and __ appendices.

Keywords: labor migration, youth, globalization, economy, potential

Year of the qualification work: 2024–2025

Year of defense: 2025

Факультет податкової справи, обліку та аудиту

Кафедра економічної політики, маркетингу та бізнес-аналітики

Довідка про перевірку дипломної роботи на академічний плагіат

№ п/п		
1.	П.І.П. автора роботи	Стригун Валерія Олегівна
2.	Група	МЕБ-21-1
3.	П.І.П. наукового керівника	Коляда О.В.
4.	Тип роботи, що перевіряється (курсова, дипломна робота (проект))	Дипломна робота
5.	Назва роботи, що перевіряється	Трудова міграція молоді в глобалізованій економіці: причини, особливості та наслідки
6.	Рік написання роботи	2025 рік
7.	За результатом перевірки оригінальний текст в роботі складає (%)	98,58 %
8.	Іншим процентам відповідають (пояснення щодо відсотку тексту, який не є оригінальним)	% цитувань – 0,36% % схожості – 1,42%

Відповідальна особа Пілевич Д.С.
(П.І.Б.)

Відгук керівника випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи

випускна кваліфікаційна (дипломна) робота здобувача вищої освіти Державного податкового університету гр. МЕБ 21-1 Стригун Валерія Олегівна на тему: «ТРУДОВА МІГРАЦІЯ МОЛОДІ В ГЛОБАЛІЗОВАНІЙ ЕКОНОМІЦІ: ПРИЧИНИ, ОСОБЛИВОСТІ ТА НАСЛІДКИ» виконана на належному теоретичному та практичному рівнях.

До недоліків можна віднести: незначні порушення при оформленні роботи, зокрема при посиланнях на джерела інформації та оформленні літературних джерел, описовість, однак зазначені недоліки суттєво не впливають на якість роботи.

В цілому, випускна дипломна робота рекомендується до захисту з позитивною оцінкою.

Керівник випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи _____ 25.04.25
(підпис) (дата)

Висновок кафедри про випускну кваліфікаційну (дипломну) роботу
Випускна кваліфікаційна (дипломна) робота здобувача вищої освіти
Стригун В. О.

після попереднього захисту розглянута на засіданні кафедри, протокол від «6» 06 2025 № 8 допущена/не допущена до захисту на екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри _____ Т. М. Паянок

РЕЦЕНЗІЯ
на випускну кваліфікаційну (дипломну) роботу

здобувача вищої освіти Державного податкового університету
Стригун Валерія Олегівна
на тему: «**ТРУДОВА МІГРАЦІЯ МОЛОДІ В ГЛОБАЛІЗОВАНІЙ ЕКОНОМІЦІ: ПРИЧИНИ, ОСОБЛИВОСТІ ТА НАСЛІДКИ**»

Актуальність теми. Розвиток глобалізації надав можливість країнам залучати більш кваліфіковану або більш дешевшу робочу силу ніж наявна, долучатись до капіталів у матеріальній і не матеріальній формі. Такі відносини забезпечує функціонування світового ринку праці. Дослідження сучасних тенденцій міжнародної трудової міграції та функціонування світового ринку праці в сучасних умовах визначає актуальність даного дослідження.

Наукова новизна. Проведено теоретичне дослідження особливостей розвитку міжнародної трудової міграції молоді та її наслідків в сучасних умовах.

Якість проведеного аналізу проблеми, текстового та табличного матеріалу. Проведений аналіз теоретичного та статистичного матеріалу відповідає встановленим вимогам та в повній мірі розкриває поставлені у вступі завдання. У випускній роботі в повній мірі наочно зображені тенденції та динаміка розвитку предмету дослідження.

Обгрунтованість пропозицій і висновків та їх практична цінність у роботі підприємства, установи, організації, МФУ України. В роботі описані перспективи розвитку міжнародної трудової міграції молоді. Теоетичні висновки та узагальнення, які викладені в роботі Стригун Валерії Олегівни можуть бути використані для подальших досліджень з даного напрямку.

Наявність недоліків. До недоліків можна віднести, зокрема, описовість. Також, можливо було б розробити математичну модель розвитку мінародної трудової міграції. Однак зазначені недоліки суттєво не впливають на якість випускної кваліфікаційної (диплломної) роботи Стригун Валерії Олегівни..

Загальний висновок і оцінка роботи. Випускна кваліфікаційна (дипломна) робота студентки групи МЕБ 21-1 Стригун Валерії Олегівни на тему «ТРУДОВА МІГРАЦІЯ МОЛОДІ В ГЛОБАЛІЗОВАНІЙ ЕКОНОМІЦІ: ПРИЧИНИ, ОСОБЛИВОСТІ ТА НАСЛІДКИ» відповідає встановленим вимогам та рекомендується до захисту з позитивною оцінкою.

Рецензент

к.е.н., доцент, заступника декана
факультету фінансів та цифрових технологій _____ Г.С.Мельничук

«02» 06 2025 р.

ЗМІСТ

ВСТУП 2
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ МОЛОДІ 4
1.1. Поняття та сутність трудової міграції 4
1.2. Глобалізаційні процеси та їхній вплив на трудову міграцію молоді 12
РОЗДІЛ 2. ПРИЧИНИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ МОЛОДІ 17
2.1 Основні тенденції трудової міграції молоді у контексті глобалізації 17
2.2 Трудова міграція молоді в країнах Європи: сучасний стан та динаміка 26
РОЗДІЛ 3. НАСЛІДКИ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ МОЛОДІ ТА ШЛЯХИ ЇХ РЕГУЛЮВАННЯ 36
ВИСНОВКИ 45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 49

ВСТУП

У сучасних умовах глобалізації світової економіки трудова міграція молоді набуває дедалі більшого значення як соціально-економічне явище, що безпосередньо впливає на розвиток національних економік, соціальну структуру суспільства та динаміку людського капіталу. Молоді люди становлять одну з найбільш мобільних категорій трудових ресурсів, що зумовлено прагненням до кращих умов праці, здобуття якісної освіти, самореалізації та підвищення рівня життя. Водночас посилення трудової міграції молоді викликає низку складних наслідків, зокрема демографічний дисбаланс, відтік інтелектуального потенціалу, зростання залежності національної економіки від зовнішніх трудових ресурсів. У зв'язку з цим дослідження причин, особливостей та наслідків трудової міграції молоді є актуальним і необхідним у контексті формування ефективної міграційної політики та збереження людського капіталу.

Актуальність теми полягає в тому, що у період воєнних потрясінь, соціально-економічної нестабільності та трансформаційних процесів, молодь в Україні опиняється перед викликами, які змушують її шукати кращих перспектив за кордоном. Це явище охоплює не лише сферу економіки, а й суттєво позначається на соціальній, демографічній і культурній складових розвитку суспільства. Вивчення цього процесу дозволяє глибше зрозуміти механізми втрати й збереження трудового потенціалу та сформувати відповідні інституційні рішення для стабілізації ситуації.

Метою дослідження є комплексний аналіз трудової міграції молоді в умовах глобалізованої економіки, виявлення її основних причин, специфічних особливостей та соціально-економічних наслідків для країни походження та країни призначення, а також формулювання рекомендацій щодо удосконалення державної політики в цій сфері.

Завдання дослідження:

1. Визначити поняття та сутність трудової міграції;

2. Дослідити глобалізаційні процеси та їхній вплив на трудову міграцію молоді;

3. Розглянути основні тенденції трудової міграції молоді у контексті глобалізації;

4. Описати трудову міграцію молоді в країнах Європи: сучасний стан та динаміка;

5. Визначити наслідки трудової міграції молоді та шляхи їх регулювання.

Об’єктом дослідження є трудова міграція в контексті глобалізаційних процесів.

Предметом дослідження є трудова міграція молоді, її чинники, динаміка, соціальні та економічні наслідки для країни походження та держав-реципієнтів.

Методи дослідження: у роботі використано сукупність загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, зокрема методи аналізу і синтезу, порівняльно-історичний метод, статистичний аналіз, анкетування, методи моделювання соціально-економічних процесів, а також системний підхід до вивчення міждисциплінарних взаємозв’язків міграції молоді.

Базою дослідження є аналітичні дані Державної служби статистики України, дані міжнародних організацій (Міжнародна організація з міграції, Світовий банк, OECD), звіти державних інституцій країн-реципієнтів, а також результати соціологічних опитувань, присвячених трудовій міграції молоді.

Науково-практична значимість одержаних результатів полягає в можливості використання висновків і пропозицій, сформульованих у дослідженні, для розробки заходів державної політики щодо управління міграційними процесами серед молоді, створення стимулів для повернення молодих фахівців, удосконалення механізмів збереження та розвитку трудового потенціалу, а також для подальших наукових досліджень у сфері економіки праці, соціальної політики та демографії.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ МОЛОДІ

1.1. Поняття та сутність трудової міграції

Переміщення населення є природним та історично постійним явищем, яке супроводжує розвиток людства з найдавніших часів. Однак у XXI столітті міграція набула нової динаміки та масштабу, ставши не лише соціальним чи демографічним процесом, а й однією з центральних економічних проблем для як розвинених, так і тих країн, що розвиваються. Зростаюча глобалізація, загострення економічної нерівності, культурні трансформації, а також поширення міжнародних конфліктів стали головними чинниками активізації міграційних процесів у сучасному світі.

У цьому контексті ключове місце займає трудова міграція - як форма переміщення, що має безпосередній вплив на розподіл робочої сили, національні ринки праці, соціальну структуру та фінансові потоки. Економічні труднощі, зокрема безробіття, низький рівень доходів, обмежені перспективи професійного розвитку, змушують мільйони людей шукати кращих умов праці за межами своєї країни. Натомість розвинені країни, які стикаються з демографічним старінням і браком кваліфікованих кадрів, зацікавлені в залученні зовнішньої робочої сили. Таким чином, виникає своєрідна взаємодія попиту та пропозиції у глобальному масштабі [2, с. 194].

Перш ніж аналізувати явище трудової міграції, важливо з’ясувати зміст більш широкого поняття - міграції. Слово «міграція» походить від латинського «migratio» - «переселяюся» - і традиційно розглядається як тимчасова або постійна зміна місця проживання людини. Один із перших наукових підходів до вивчення міграції був запропонований Е. Равенштейном ще у 1885 році. Його закони міграції встановили, що переважна більшість мігрантів - це жителі сільських територій, що мігрують у великі міста в пошуках економічних можливостей. Він також наголосив на тому, що головною рушійною силою міграції є саме економічні чинники [9, с. 364].

Згідно з сучасним тлумаченням, трудова міграція охоплює як внутрішні переміщення населення в межах однієї країни, так і зовнішні – тобто міжнародні, пов'язані із перетином державних кордонів з метою працевлаштування. З практичної точки зору, саме зовнішня трудова міграція є надзвичайно актуальною у глобалізованому світі, оскільки безпосередньо пов'язана із функціонуванням міжнародного ринку праці. Сучасний працівник дедалі частіше сприймає можливість мобільності як один із елементів професійної реалізації [17, с. 160].

Зважаючи на складність і багатовимірність явища трудової міграції, у науковій літературі та офіційних документах подається низка різних підходів до його визначення. У таблиці 1.1 наведено приклади тлумачень поняття «трудова міграція» з урахуванням економічного, соціологічного, демографічного та правового аспектів.

Таблиця 1.1

Визначення поняття «трудова міграція»

Автор	Визначення
О. Дзеніс, Н. Шарко [3]	це переміщення працездатного населення за межі постійного місця проживання з метою працевлаштування, що спричинене економічною нерівновагою між регіонами або країнами і слугує інструментом перерозподілу трудових ресурсів
Д. Красівський [8]	це соціальний процес, пов'язаний з адаптацією індивідів або груп до нових умов праці та життя в іншому соціальному середовищі, що впливає на соціальні структури як у країнах виїзду, так і в країнах прийому
В.В. Македон [11]	це форма просторової мобільності населення, що виражається у зміні місця проживання на тимчасовий або постійний період з метою участі в економічно активній діяльності
Л.В. Стрільчук [17]	це законодавчо врегульований процес переміщення осіб за кордон чи в межах країни для здійснення оплачуваної трудової діяльності відповідно до трудових договорів, візових і міграційних норм
Р.Й. Тракслер [19]	це багатофакторне явище, що включає економічну, соціальну, політичну та правову складові, в межах якого особи змінюють географічне розташування задля пошуку праці, вищих доходів або кращих умов життя

Проаналізовані визначення свідчать про багатогранний характер поняття «трудова міграція», яке не зводиться лише до економічного переміщення населення. У сучасній науковій думці трудова міграція трактується як складне соціально-економічне явище, що охоплює просторову мобільність, адаптаційні

процеси, правове регулювання та участь у міжнародному поділі праці. Залежно від підходу – економічного, соціологічного, демографічного чи правового – акценти у визначенні зміщуються, проте спільним є визнання працевлаштування як основної мети міграції та взаємозв'язку цього явища з глобальними процесами, що формують ринок праці. Такий міждисциплінарний підхід дозволяє глибше розуміти сутність трудової міграції та її роль у сучасному світі.

Трудова міграція виконує низку важливих соціально-економічних функцій (рис. 1.1).

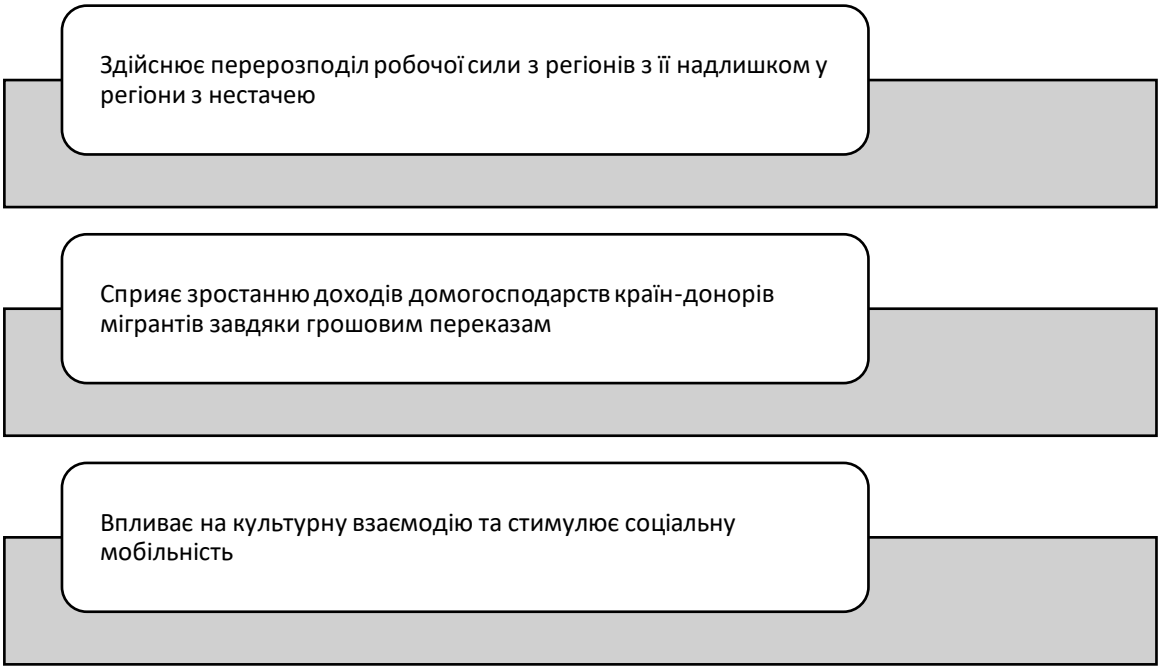

Рис. 1.1 Функції трудової міграції

Джерело: [18]

Трудова міграція виконує низку важливих соціально-економічних функцій. Вона забезпечує ефективний перерозподіл робочої сили між регіонами з різним рівнем її забезпеченості, сприяючи стабілізації ринку праці. Грошові перекази мігрантів підвищують рівень доходів домогосподарств у країнах-донорах, тим самим зміцнюючи їхню економічну стійкість. Міграційні процеси також впливають на культурну взаємодію між суспільствами та сприяють формуванню умов для соціальної мобільності населення. Сукупно ці аспекти підтверджують важливу роль трудової міграції в глобальному розвитку.

Водночас не можна ігнорувати ризики та виклики, що супроводжують ці процеси: зокрема, зростання конкуренції на ринку праці в країнах-приймачах, тиск на соціальну інфраструктуру, процеси сегрегації та іноді - соціальної маргіналізації мігрантів [18, с. 207].

Слід також відзначити, що трудова міграція - це категорія, яка об'єднує численні підходи та концепції з різних галузей знань: економіки, соціології, права, демографії. Вони не суперечать одне одному, а взаємодоповнюють, створюючи багатогранну аналітичну модель. Таким чином, трудова міграція - не лише прояв особистого прагнення до кращого життя, а й складова частина глобальних економічних процесів.

Організація Об'єднаних Націй характеризує міжнародну міграцію як переміщення осіб через державні кордони з метою зміни постійного місця проживання строком понад один рік. Згідно з класифікацією ООН, виділяються основні типи міжнародної міграції, що представлені на рисунку 1.2.

Рис. 1.2 Види міжнародної міграції

Джерело: [4]

Рисунок 1.2 ілюструє класифікацію основних видів міжнародної міграції, що дозволяє глибше осмислити природу сучасних міграційних процесів у глобалізованому світі. Міжнародна міграція, згідно з підходами ООН, охоплює

будь-яке переміщення людей через національні кордони зі зміною місця проживання строком понад 12 місяців. Різновиди цього явища формуються під впливом комплексу соціально-економічних, політичних та екологічних чинників, які зумовлюють специфіку міграційної поведінки індивідів або груп населення.

Згідно з представленою типологією, міжнародна міграція поділяється на такі види [4,]:

– безповоротна міграція - передбачає остаточне переселення особи до іншої країни з повною інтеграцією у нове соціокультурне середовище та відсутністю намірів повернення. Такий тип міграції найчастіше є наслідком пошуку кращих умов життя або обумовлений політичними чи етнічними переслідуваннями;

– сезонна міграція - полягає у періодичному переміщенні населення з метою працевлаштування протягом певного сезону, зазвичай у сфері сільського господарства, туризму чи будівництва. Вона має тимчасовий характер і значною мірою залежить від коливань попиту на робочу силу в країнах-реципієнтах;

– тимчасова міграція - охоплює переміщення з чітко визначеним терміном перебування, після завершення якого особа повертається до країни походження. Найпоширенішими причинами такої міграції є освітні програми, короткотермінові трудові контракти або стажування;

– маятникова міграція - характеризується регулярним переміщенням через державні кордони (наприклад, щодня або щотижня) між місцем проживання та місцем роботи. Цей тип є типовим для прикордонних регіонів та відіграє важливу роль у функціонуванні транскордонних економік;

– вимушена міграція - зумовлена несприятливими або загрозливими умовами в країні походження, такими як збройні конфлікти, політичні переслідування, порушення прав людини або стихійні лиха. Цей тип міграції тісно пов'язаний із категоріями біженців та осіб, які потребують тимчасового захисту.

Отже, диференціація міжнародної міграції за її видами дає змогу краще зрозуміти мотиваційні засади міграційної поведінки, визначити її соціальні та економічні наслідки для країн-джерел і країн-реципієнтів, а також сприяє формуванню ефективної державної політики у сфері міграційного регулювання.

У контексті глибшого осмислення причин та закономірностей міграційних процесів доцільно звернутися до основних концепцій, що пояснюють механізми міграції, взаємозв'язок структурних факторів і особистісного вибору, а також вплив глобалізаційних змін на міграційні потоки (рис. 1.3).

Рис. 1.3 Основні концепції міграції

Джерело: [12]

У сучасній академічній думці сформувалося кілька ключових теорій та підходів, які дозволяють по-різному осмислити причини, механізми та наслідки міграційних процесів. Ці теорії, хоч і мають власні фокуси, доповнюють одна одну, пропонуючи комплексне розуміння глобальних переміщень населення.

Однією з найвідоміших і водночас інтуїтивно зрозумілих є теорія «поштовхів і тягарів» (Push and Pull). Вона стверджує, що люди залишають свої країни через несприятливі чинники - безробіття, низький рівень життя,

конфлікти або політичні переслідування (push-фактори) - і водночас приваблюються можливостями інших країн, зокрема вищими доходами, стабільністю, доступом до послуг та свободою (pull-фактори). Ця теорія має просту і наочну логіку, яка знайшла широке застосування у прикладних дослідженнях та прогнозах міграційних потоків. Однак вона часто критикується за надмірне спрощення складного соціального явища, адже не враховує інституційні, політичні та соціальні обставини, які істотно впливають на рішення про міграцію [12, с. 301].

Іншим впливовим підходом є неокласична економічна теорія, що базується на припущенні про раціональність індивіда. Відповідно до цієї концепції, людина вирішує емігрувати, якщо вигоди від переїзду - зокрема вищі заробітки та кращі умови працевлаштування - перевищують витрати на саму міграцію. Такий підхід дозволяє моделювати міграцію з точки зору економічної ефективності та індивідуального вибору. Однак критики наголошують, що він ігнорує соціальні зв’язки, культурні бар’єри, політичні обмеження і навіть емоційні чинники, які можуть мати вирішальне значення для ухвалення рішення про переїзд.

На відміну від індивідуалістичних моделей, теорія сегментованого ринку праці фокусується на структурних потребах приймаючих країн. Вона припускає, що у розвинених країнах існує сталий попит на дешеву і низькокваліфіковану працю, якої уникає місцеве населення. У цій ситуації мігранти заповнюють так звану «нижню нішу» на ринку праці, працюючи в умовах, що вважаються неприйнятними для автохтонного населення. Така інтерпретація пояснює, чому навіть за відсутності «push»-факторів у країнах походження існує сталий приплив робочої сили. Водночас критики вказують на ризик натуралізації експлуатації мігрантів, оскільки модель припускає їхню майже автоматичну залученість до нижчого сегмента економіки.

Істотне значення в поясненні сталості міграційних потоків має мережевий підхід, або теорія міграційних мереж. Вона зосереджується на соціальних зв’язках - родичах, друзях, знайомих - які виступають як підтримка та канал

інтеграції у новому середовищі. За цією теорією, навіть у разі відсутності прямих економічних стимулів, сама наявність соціальної підтримки у приймаючій країні знижує ризики та витрати переїзду, що робить міграцію більш доступною для нових учасників. Таким чином, міграція набуває властивостей самопідтримуваного процесу. Теорія мереж особливо корисна для пояснення феномену повторної міграції або формування міграційних спільнот у певних регіонах [21, с. 39].

Сучасне розуміння міграції було б неповним без урахування інституційної теорії, яка акцентує на ролі організацій, що впливають на перебіг і характер міграційних процесів. Йдеться як про офіційні установи (агенції з працевлаштування, державні органи), так і про неформальні посередницькі структури. Інституційна взаємодія може сприяти легальній та безпечній міграції, проте водночас відкриває простір для експлуатації, дискримінації та зловживань. Такий підхід дозволяє не лише описати, але й регулювати міграційні потоки з огляду на механізми контролю, посередництва та правового захисту мігрантів [23].

Зрештою, найбільш масштабним за аналітичним охопленням є світосистемний підхід, який розглядає міграцію як елемент глобального економічного порядку. Згідно з цією теорією, сучасна міжнародна міграція - це наслідок історичного розвитку світової капіталістичної системи, яка сформувала розрив між «центром» (економічно розвинені країни) та «периферією» (держави, що постачають дешеву робочу силу). Міграція в цьому контексті є результатом економічної залежності, сформованої колоніалізмом, глобалізацією і транснаціональним поділом праці. Такий підхід дозволяє поглянути на міграцію не як на ізольоване індивідуальне явище, а як на структурну частину глобальних економічних відносин.

Отже, сучасні теорії міграції формують складну аналітичну мозаїку, у якій кожен підхід висвітлює окремий вимір явища. Теорія «поштовхів і тягарів» пояснює базову мотивацію мігрантів, неокласична - їхній економічний розрахунок, теорія сегментованого ринку праці - попит у країнах призначення,

мережевий і інституційний підходи - механізми реалізації міграційних рішень, а світосистемна теорія - їхнє макроекономічне коріння. Для ефективного розуміння і регулювання міграційних процесів необхідна інтеграція всіх цих теоретичних компонентів, адже жоден з них не може самостійно охопити всю складність глобальної мобільності.

1.2. Глобалізаційні процеси та їхній вплив на трудову міграцію молоді

У сучасному світі глобалізація стала визначальним чинником трансформації економічних, соціокультурних та демографічних процесів. Одним із найяскравіших її проявів є зростання мобільності населення, зокрема трудової міграції. Молодь як демографічна група найбільше чутлива до змін, що породжує особливу динаміку її залученості до глобальних міграційних процесів.

Глобалізація сприяє формуванню відкритого ринку праці, у якому кордони між державами стають умовними з погляду доступу до освітніх і професійних можливостей. Це створює передумови для активного залучення молодих людей до міжнародної трудової міграції, оскільки вони прагнуть кращої реалізації знань, навичок і амбіцій, отриманих у рамках глобалізованої системи освіти. Усе більше молоді орієнтується на міжнародний ринок праці, де вища заробітна плата, сучасні умови праці, соціальний захист та можливість кар’єрного зростання виступають сильними мотиваторами для переїзду [3].

Водночас не менш важливим аспектом є трансформація ціннісних орієнтирів молодого покоління, яке дедалі більше сприймає мобільність як необхідний етап професійного розвитку. Саме це зумовлює посилення міграційної активності в умовах глобалізованого світу. Таким чином, як показано на рисунку 1.4, поєднання економічних, освітніх, соціальних та культурних чинників глобалізації формує сприятливе середовище для трудової міграції молоді, відкриваючи перед нею нові горизонти самореалізації на

міжнародному рівні.

Рис. 1.4 Основні глобалізаційні чинники, що впливають на трудову міграцію молоді

Джерело: [4]

Один із провідних чинників - лібералізація ринку праці, яка спрощує процедури працевлаштування для іноземців. Молоді люди мають змогу легше інтегруватися у ринки праці розвинених країн, таких як Європейський Союз, Канада чи Австралія, де діють сприятливі програми для залучення висококваліфікованих кадрів. Цей процес посилюється завдяки спрощеним візовим режимам, системам оцінки кваліфікації та активному залученню до трудових міграційних програм. Розвиток цифрових платформ, інструментів для дистанційної роботи та онлайн-фрілансу відкриває нові можливості для працевлаштування за межами рідної країни без фізичного переїзду. Країни на зразок США, Індії та Естонії активно підтримують розвиток цифрової економіки, що стимулює створення нових робочих місць для мобільної молоді у сфері IT, дизайну, консалтингу та аналітики [4].

Молодь має змогу оперативно знаходити вакансії, ознайомлюватися з умовами праці та життям у різних країнах завдяки глобальним онлайн-

ресурсам. Така інформованість сприяє прийняттю зважених рішень щодо еміграції, дозволяє уникати ризиків і забезпечує ефективну інтеграцію в нове середовище.

Важливим драйвером міграції є інтернаціоналізація освіти. Міжнародні освітні програми, такі як Erasmus+, Fulbright, DAAD, дають змогу молоді здобувати освіту в престижних університетах інших країн, здобувати міжнародний досвід і формувати мережу професійних контактів. У результаті випускники часто залишаються працювати за кордоном, оскільки мають конкурентні переваги на глобальному ринку праці. Молоді люди з країн з низьким рівнем життя та обмеженими перспективами (наприклад, Україна) прагнуть знайти стабільніші умови праці й вищий рівень соціального забезпечення за кордоном. Яскравим прикладом є зростання міграції української молоді до Німеччини, що обумовлено не лише економічними чинниками, а й привабливими умовами інтеграції та соціальної підтримки [19, с. 91].

Таким чином, інтернаціоналізація освіти не лише відкриває нові горизонти для особистісного й професійного розвитку молоді, а й формує міграційні тенденції, які мають значний вплив на демографічну й економічну структуру країн походження. У контексті глобалізації це явище набуває системного характеру, породжуючи як позитивні, так і негативні наслідки, що потребують комплексного аналізу з урахуванням інтересів як мігрантів, так і держав.

Таблиця 1.2

Позитивні та негативні наслідки трудової міграції молоді в умовах глобалізації

Наслідки для країни-донора	Позитивні ефекти	Негативні ефекти
Економічні	Грошові перекази	Втрата робочої сили
Соціальні	Поширення нових ідей та досвіду	Старіння населення
Культурні	Інтеграція у глобальне культурне середовище	Ослаблення національної ідентичності
Наслідки для країни-реципієнта	Позитивні ефекти	Негативні ефекти

Економічні	Залучення кваліфікованої молодої робочої сили	Конкуренція на ринку праці
Соціальні	Демографічне оновлення	Напруження у сфері інтеграції
Культурні	Розмаїття культур і мов	Можливі міжкультурні конфлікти

Джерело: [20, 25]

Для країн-донорів ключовим позитивним наслідком є значний приплив грошових переказів, які підвищують рівень споживання домогосподарств, сприяють розвитку місцевих економік і компенсують часткову втрату економічної активності. Крім того, молоді мігранти, набуваючи за кордоном нових знань, навичок і цінностей, повертаючись, потенційно можуть сприяти модернізації національного ринку праці та інституційного середовища. Водночас негативні ефекти включають зменшення чисельності економічно активного населення, що обмежує потенціал економічного зростання, підвищує навантаження на системи соціального захисту та провокує посилення регіональних диспропорцій. Крім цього, масова еміграція молоді може сприяти розмиванню культурної ідентичності, послабленню патріотизму та соціальної згуртованості [20, с. 88].

Для країн-реципієнтів надходження молодої, часто високоосвіченої робочої сили створює додаткові можливості для економічного зростання, інноваційного розвитку та демографічного оновлення. Молоді трудові мігранти здатні оперативно заповнювати дефіцит кадрів у ключових секторах, підвищувати рівень підприємницької активності та збагачувати культурне середовище через міжкультурний обмін. Проте надмірна концентрація мігрантів у певних галузях або регіонах створює ризики соціальної напруги, ускладнює процеси інтеграції, може провокувати конфлікти на етнічному чи культурному ґрунті, а також викликати дисбаланси на ринку праці, зокрема через конкуренцію за робочі місця з місцевим населенням.

Таким чином, трудова міграція молоді в умовах глобалізації набуває амбівалентного характеру, поєднуючи елементи розвитку й ризику. У зв’язку з цим надзвичайно важливим є формування ефективної державної та

міжнародної політики, яка б базувалась на принципах захисту прав мігрантів, підтримки соціальної інтеграції, збереження національного людського капіталу та стимулювання зворотної міграції висококваліфікованих кадрів.

РОЗДІЛ 2. ПРИЧИНИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ МОЛОДІ

2.1 Основні тенденції трудової міграції молоді у контексті глобалізації

У сучасних умовах глобалізації трудова міграція молоді перетворилася на один із найважливіших соціально-економічних процесів, який впливає як на країни походження, так і на держави призначення. Особливої уваги заслуговує статистичне дослідження цих процесів з урахуванням їхньої географічної спрямованості, що дозволяє не лише виявити ключові напрямки переміщення молодих трудових ресурсів, а й проаналізувати мотиваційні чинники та можливі наслідки для ринку праці, економіки й демографії.

Молодь - наймобільніша частина населення, що, як правило, більш гнучко реагує на зміни в умовах працевлаштування, економічну ситуацію, політичні виклики або перспективи освітнього зростання. Саме тому вивчення статистичних показників трудової міграції молоді дає змогу побачити реальні вектори руху людського капіталу, виявити потенційні загрози для внутрішнього ринку праці та розробити більш ефективну політику стримування або адаптації до відтоку кадрів.

Згідно з даними національних статистичних служб та міжнародних організацій, таких як Євростат, OECD, МОП, молоді мігранти з країн Східної Європи, зокрема України, Польщі, Молдови, Румунії, у великій кількості прямують до країн Західної Європи - Німеччини, Італії, Чехії, Нідерландів та скандинавських країн. У випадку України ключовими географічними напрямками стали Польща (завдяки спрощеним умовам працевлаштування), Німеччина (у контексті сезонної зайнятості та дуальної освіти), а також Чехія та Литва. Молоді мігранти, як правило, залучені до низькокваліфікованої праці у сферах сільського господарства, логістики, будівництва, обслуговування, але водночас спостерігається тенденція до зростання інтелектуального відтоку у сфері IT, медицини, інженерії [27].

Отже, простежується чітка географічна спрямованість трудової міграції молоді з країн Східної Європи до економічно розвиненіших держав Заходу, що обумовлює як структурні зміни на ринку праці самих країн-реципієнтів, так і суттєві демографічні наслідки для країн-джерел. У цьому контексті доречно звернутися до глобальних міграційних трендів, відображених у порівняльних статистичних даних за 2000 та 2024 роки.

Таблиця 2.1

Ключові факти та дані зі звітів World Migration Reports, 2000 та 2024 рр.

Показник	2000	2024
Орієнтовна кількість міжнародних мігрантів	150 млн	281 млн
Орієнтовна частка населення світу, яке є мігрантами	2,8%	3,6%
Оцінка частки жінок-міжнародних мігрантів	47,5%	48,0%
Оціночна частка міжнародних мігрантів, які є дітьми	16,0%	10,1%
Регіон з найбільшою часткою міжнародних мігрантів	Океанія	Океанія
Країна з найбільшою часткою міжнародних мігрантів	Об'єднані Арабські Емірати	Об'єднані Арабські Емірати
Кількість трудових мігрантів	-	169 млн
Глобальні міжнародні грошові перекази (дол. США)	128 млрд	831 млрд
Кількість біженців	14 млн	35,4 млн
Кількість внутрішньо переміщених осіб	21 млн	71,4 млн

Джерело: [27]

Порівняльний аналіз ключових показників міжнародної міграції за 2000 та 2024 роки свідчить про суттєве зростання масштабів глобальної мобільності населення. Загальна кількість міжнародних мігрантів зросла майже вдвічі - з 150 до 281 млн осіб, що також позначилося на зростанні їх частки в структурі світового населення з 2,8% до 3,6%. Незначні зміни спостерігаються у гендерному розподілі: частка жінок-мігранток зберігає стабільність, залишаючись на рівні близько 48%. Водночас зменшилась частка дітей серед мігрантів - з 16% до 10,1%, що свідчить про переважання економічно активного населення серед переміщених осіб.

Регіонально лідером за часткою мігрантів залишається Океанія, а найбільш привабливою країною - Об’єднані Арабські Емірати. Особливої уваги заслуговує поява нового показника - кількості трудових мігрантів, яка у 2024 році сягнула 169 млн, що вказує на значну роль економічної мотивації у сучасній міграції. Помітно зросли обсяги глобальних грошових переказів - з 128 до 831 млрд дол. США, що підтверджує стратегічну роль мігрантів у підтримці економік країн-джерел. Також спостерігається тривожна динаміка зростання кількості біженців і внутрішньо переміщених осіб, що свідчить про загострення гуманітарних криз у світі.

Отже, сучасна міграційна картина світу набуває дедалі складнішого й багатогранного характеру, де економічні чинники тісно переплітаються з гуманітарними викликами. У цьому контексті важливо проаналізувати просторовий розподіл молодої трудової міграції, зокрема за регіонами світу, що дозволяє виявити ключові зони тяжіння молодих кадрів та оцінити географічну спрямованість основних трудових потоків.

Таблиця 2.2

Кількість молодих трудових мігрантів за регіонами світу, млн.

Регіон світу	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Європа та Центральна Азія	20,1	20,5	20,3	20,6	21,0	21,4
Азія та Тихоокеанський регіон	18,7	19,0	18,8	19,2	19,5	19,9
Північна Америка	15,2	15,5	15,3	15,6	15,9	16,3
Латинська Америка та Карибський басейн	9,8	10,0	9,9	10,1	10,3	10,5
Африка	7,5	7,7	7,6	7,8	8,0	8,2
Арабські держави	5,4	5,6	5,5	5,7	5,9	6,1
Усього	76,7	78,3	77,4	79,0	80,6	82,4

Джерело: [27, 33, 36]

Аналіз кількості молодих трудових мігрантів за регіонами світу у 2018–2023 роках свідчить про поступове, але стабільне зростання цього явища, що відображає як структурні зміни на глобальному ринку праці, так і зростаючі міграційні очікування серед молоді. Загальна чисельність молодих трудових мігрантів у світі зросла з 76,7 млн осіб у 2018 році до 82,4 млн у 2023 році, тобто майже на 7,4%. Така динаміка вказує на те, що молодь дедалі частіше

обирає трудову міграцію як засіб досягнення економічної стабільності, соціального піднесення та професійної реалізації.

Регіональне порівняння свідчить, що найбільші обсяги молодіжної міграції фіксуються в Європі та Центральній Азії, де у 2023 році цей показник досяг 21,4 млн осіб. Це пов'язано як із наявністю економічно привабливих ринків праці в Західній Європі, так і з мобільністю молоді в межах пострадянського простору. Друге місце посідає Азійсько-Тихоокеанський регіон (19,9 млн), що є результатом швидкого економічного розвитку окремих країн (наприклад, Південної Кореї, Японії, Австралії), а також значних внутрішньорегіональних міграційних потоків, пов'язаних із нерівномірністю доходів та доступу до освіти.

Північна Америка також демонструє зростання – з 15,2 до 16,3 млн осіб, що зумовлено привабливими умовами праці, високим рівнем заробітної плати, а також активною міграційною політикою щодо молодих спеціалістів. Зростання спостерігається і в Латинській Америці та Карибському басейні (з 9,8 до 10,5 млн), деякі країни якого виступають як транзитні або приймаючі для міжконтинентальних мігрантів.

Особливої уваги заслуговує динаміка в Африці (зростання з 7,5 до 8,2 млн) та арабських державах (з 5,4 до 6,1 млн), що свідчить про зміцнення ролі цих регіонів у глобальних міграційних потоках. В Африці це зумовлено демографічним вибухом, нестачею робочих місць та політичною нестабільністю, що змушує молодь шукати можливості за кордоном. Арабські держави натомість виступають переважно як реципієнти трудових мігрантів, зокрема з Південної та Південно-Східної Азії, що зумовлено масштабними інфраструктурними проектами та потребою в робочій силі.

У сукупності ці тенденції свідчать про те, що молодіжна трудова міграція перетворюється на структурний елемент глобальної економіки, який суттєво впливає як на країни-експортери робочої сили, так і на держави, що приймають мігрантів. Така мобільність створює як можливості для зростання (через перекази, трансфер знань, зниження безробіття), так і виклики (втрата

людського капіталу, зростання соціального навантаження, культурна дезінтеграція). Відтак, аналіз регіональної динаміки міграційних потоків серед молоді є необхідною умовою для формування ефективної міжнародної політики зайнятості, освіти та соціального захисту.

У цьому контексті особливої уваги набуває вивчення міграційних процесів за регіональним принципом, зокрема в межах економічно розвинених країн, які традиційно виступають основними напрямами молодіжної трудової міграції. Прикладом є країни-члени ОЕСР, які не лише забезпечують високі стандарти життя, а й активно впроваджують політики інтеграції молодих мігрантів. Дані щодо кількості українських біженців у цих державах, зафіксовані на середину вересня 2022 року, дають змогу простежити масштаб і географію переміщення, а також визначити напрями адаптаційного навантаження на системи соціального захисту.

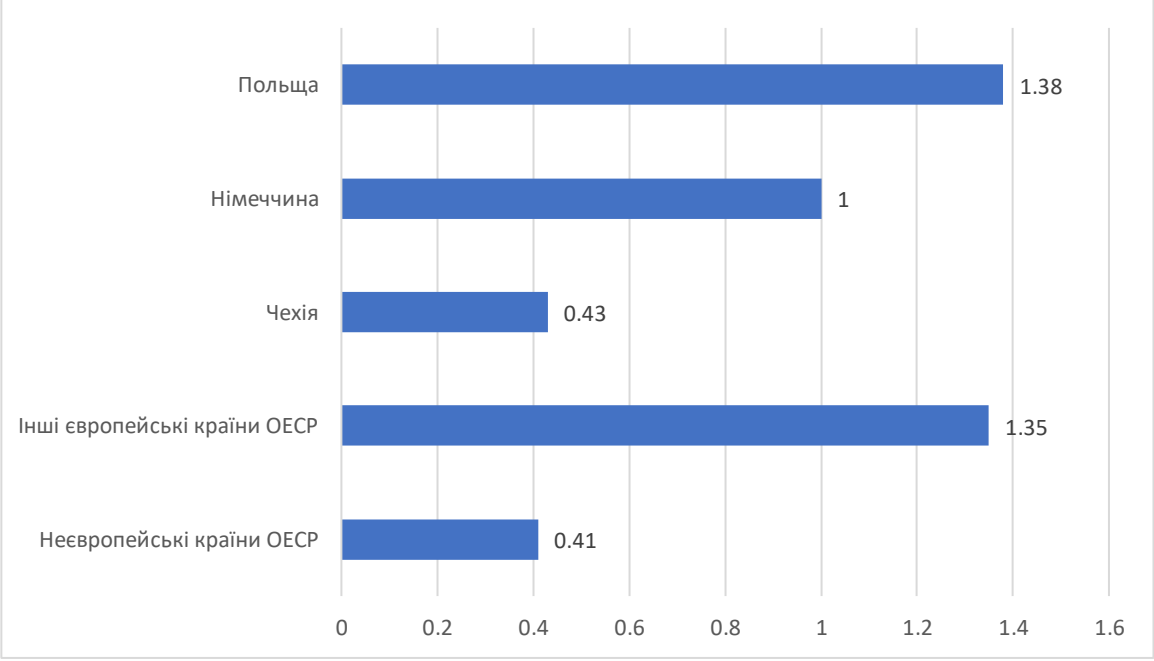

Рис. 2.1 Кількість біженців з України в країнах ОЕСР, середина вересня 2022 року, млн осіб

Джерело: [3]

Рисунок 2.2 наочно демонструє регіональну концентрацію українських біженців у країнах-членах ОЕСР після початку повномасштабної війни. Найбільше українців прийняла Польща - 1,38 млн осіб, що пояснюється як

географічною близькістю, так і тісними історико-культурними та економічними зв'язками між двома країнами. На другому місці - Німеччина з 1 млн осіб, що свідчить про високу інтеграційну здатність цієї держави та її готовність до прийому значного потоку мігрантів. Чеська Республіка (0,43 млн) також виступає важливим центром прихистку, демонструючи зростаючу роль Центральної Європи в управлінні міграційними викликами.

Суттєву частку становлять «інші європейські країни ОЕСР» (1,35 млн), що підтверджує загальноєвропейську солідарність у відповідь на кризу, а також свідчить про рівномірний розподіл мігрантів по регіону. Помітною є і частка біженців у «неєвропейських країнах ОЕСР» (0,41 млн), включаючи Канаду, США, Австралію та інші, що засвідчує глобальний характер переміщення українців і активізацію трансконтинентальних міграційних маршрутів.

Загалом дані на рисунку відображають не лише масштаби гуманітарної кризи, а й стратегічну потребу у формуванні довгострокових рішень щодо інтеграції, правового статусу, зайнятості та освіти українських мігрантів у країнах перебування. Вони також акцентують на потенційній втраті значного обсягу трудового ресурсу для української економіки у випадку затяжної або незворотної міграції.

У цьому зв'язку доцільно проаналізувати структуру розміщення українських емігрантів у приймаючих країнах на більш пізньому етапі - у 2023 році, що дозволяє оцінити динаміку адаптації та стабілізації мігрантських потоків. Рисунок 2.2 відображає відсотковий розподіл українських емігрантів за країнами перебування, що дає змогу визначити не лише лідерів за кількістю прийнятих громадян, а й простежити сталість міграційних маршрутів, які набули характеру довгострокових або постійних.

Дані, наведені на рис. 2.3, ілюструють географічну структуру розміщення українських емігрантів у 2023 році та підтверджують стабілізацію основних міграційних напрямків. Провідну позицію серед приймаючих країн утримує Польща (22%), що свідчить про її роль не лише як транзитної, а й інтеграційної території для тривалого перебування. Німеччина (14,6%) та США (11%)

посідають наступні місця, що вказує на високий рівень залучення українців до ринків праці економічно потужних країн та наявність сприятливих умов для тимчасового або постійного проживання.

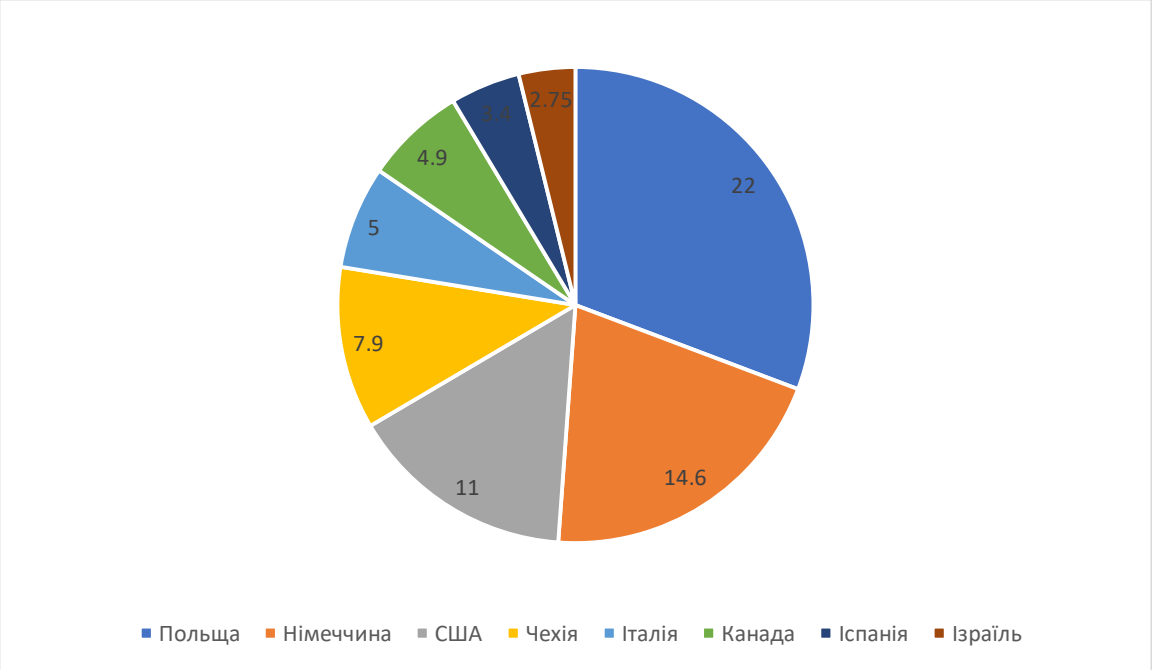

Рис. 2.2 Кількість українських емігрантів у приймаючих країнах у 2023 році, %

Джерело: [13]

Висока частка емігрантів у Чехії (7,9%) та Італії (5%) також демонструє тяглість міграційних зв'язків, сформованих ще у довоєнний період, які були підсилені новими потоками після 2022 року. Зростання відсоткової частки країн поза межами Європи - таких як США, Канада (4,9%) та Ізраїль (2,75%) - свідчить про глобалізацію української діаспори та поступове розширення географії еміграції. Частка Іспанії (3,4%) відображає активізацію південного вектору переміщень, де існує попит на працю у сфері обслуговування та сільського господарства.

Таким чином, структура розселення українських емігрантів у 2023 році демонструє не лише стабільність основних напрямів переміщення, а й тенденцію до їх закріплення, що зумовлює потребу в розробці механізмів реінтеграції, збереження зв'язків із громадянами за кордоном і формування політик підтримки української трудової діаспори як стратегічного ресурсу

післявоєнного відновлення. У цьому контексті важливим є подальше дослідження просторової спрямованості трудових потоків молоді, оскільки географічний вектор міграції часто відображає як прагнення до кращих умов праці, так і реакцію на політичну чи соціально-економічну ситуацію в країнах походження та призначення.

Таблиця 2.3

Основні напрямки трудової міграції молоді за регіонами

Регіон походження	Основні країни призначення	Тенденції
Південна Азія	ОАЕ, Саудівська Аравія, Катар	Стабільний попит на молодих працівників у сфері послуг
Східна Європа	Німеччина, Польща, Чехія	Зростання міграції через програми мобільності ЄС
Північна Африка	Франція, Італія, Іспанія	Збільшення міграції через економічні та політичні фактори
Латинська Америка	США, Іспанія, Канада	Зростання міграції молоді у сфері сільського господарства
Субсахарська Африка	ПАР, ОАЕ, Франція	Зростання міграції через обмежені можливості вдома

Джерело: складено автором

Аналіз основних напрямків трудової міграції молоді за регіонами походження демонструє, що географічні маршрути переміщення молодих працівників тісно пов’язані з економічною спеціалізацією країн призначення, історичними міграційними зв’язками, а також рівнем доступності легальних каналів працевлаштування. У випадку Південної Азії простежується стабільна орієнтація на країни Перської затоки (ОАЕ, Саудівська Аравія, Катар), де зберігається високий попит на некваліфіковану та молодіжну працю в будівництві, обслуговуванні та логістиці. Для Східної Європи характерним є посилення мобільності молоді в межах Європейського Союзу, зокрема до Німеччини, Польщі та Чехії, завдяки діючим програмам академічного та трудового обміну.

Молодь з Північної Африки активно мігрує до Франції, Італії та Іспанії, що зумовлено як географічною близькістю, так і постколоніальними зв’язками та розвиненими діаспорами. У випадку Латинської Америки спостерігається стабільне зростання молодіжної трудової міграції до США, Іспанії та Канади, з

акцентом на зайнятість у сільському господарстві та сезонних роботах. Молоді мігранти із Субсахарської Африки, зіткнувшись із високим рівнем безробіття та нестачею перспектив удома, обирають такі країни, як ПАР, ОАЕ та Франція, орієнтуючись на можливість працевлаштування у сфері обслуговування, видобувній промисловості та охороні [9, с. 378].

Загалом, наведені тенденції підтверджують, що напрямки трудової міграції молоді значною мірою визначаються не лише економічною привабливістю країн призначення, а й доступністю легальних каналів в'їзду, мовно-культурною сумісністю, а також ефективністю міграційної політики. Це підкреслює необхідність комплексного аналізу молодіжних міграційних потоків з урахуванням регіональної специфіки, соціальних детермінантів та впливу глобальних трансформацій.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що трудова міграція молоді в умовах глобалізованої економіки виступає не просто результатом соціально-економічних дисбалансів між регіонами, а й проявом глибших процесів структурної перебудови світового ринку праці. Географічна спрямованість цих потоків чітко корелює з рівнем економічного розвитку, інституційною спроможністю держав до інтеграції мігрантів, наявністю історичних або мовно-культурних зв'язків, а також дієвістю програм професійної мобільності. Статистичні дані свідчать про зростання чисельності молодих трудових мігрантів, що робить це явище довготривалим і системним фактором впливу на ринки праці, демографічну ситуацію та економічну політику як країн-реципієнтів, так і країн-експортерів робочої сили. У цьому контексті надзвичайно важливо здійснювати глибокий аналіз регіональної диференціації міграційних потоків, щоб сформувати збалансовану міграційну політику, зорієнтовану як на захист інтересів молоді, так і на забезпечення сталого розвитку національних економік.

2.2 Трудова міграція молоді в країнах Європи: сучасний стан та динаміка

У сучасних умовах глобалізації та економічної інтеграції трудова міграція молоді в Європі набула системного характеру, перетворившись на вагомий фактор формування ринку праці та демографічної структури як країн-донорів, так і країн-реципієнтів. Молодь залишається найбільш мобільною категорією населення, що найактивніше реагує на економічні диспропорції, політичну нестабільність і можливості професійної реалізації за межами батьківщини. У Європі ці процеси мають особливе значення, зважаючи на рівень економічної диференціації між державами-членами ЄС, наслідки пандемії COVID-19, військові конфлікти на периферії континенту та цифрову трансформацію економіки.

Одним із провідних чинників зростання трудової міграції молоді стала лібералізація європейського ринку праці. Зокрема, громадяни країн-членів ЄС мають право на вільне пересування і працевлаштування у межах Спільноти, що створює потужний стимул для міграції з менш економічно розвинених регіонів (Східна Європа, Балкани) до держав із високим рівнем заробітної плати та соціального забезпечення (Німеччина, Швеція, Нідерланди). При цьому спостерігається виразна тенденція концентрації молодих працівників у секторах із підвищеною потребою у робочій силі: охорона здоров’я, IT, логістика, сфера обслуговування [39].

Ці процеси вказують на структурну трансформацію європейського ринку праці, де молодь із країн периферії дедалі активніше заповнює кадрові дефіцити в розвиненіших економіках. З одного боку, це сприяє зменшенню безробіття в країнах-донорах, а з іншого - компенсує нестачу трудових ресурсів у країнах-приймачах. У цьому контексті важливим є аналіз регіонального розподілу молодих трудових мігрантів.

Рисунок 2.3 наочно ілюструє просторову концентрацію молодих трудових мігрантів у межах Європейського Союзу станом на 2022 рік. Найвищу частку

зафіксовано в Німеччині - 38,8 %, що підтверджує її роль як провідного центру тяжіння молодих фахівців із різних країн. Така домінантна позиція зумовлена стабільним економічним зростанням, високим рівнем заробітної плати, розвиненою інфраструктурою соціального забезпечення, а також масштабним попитом на робочу силу в промисловому, технологічному та медичному секторах.

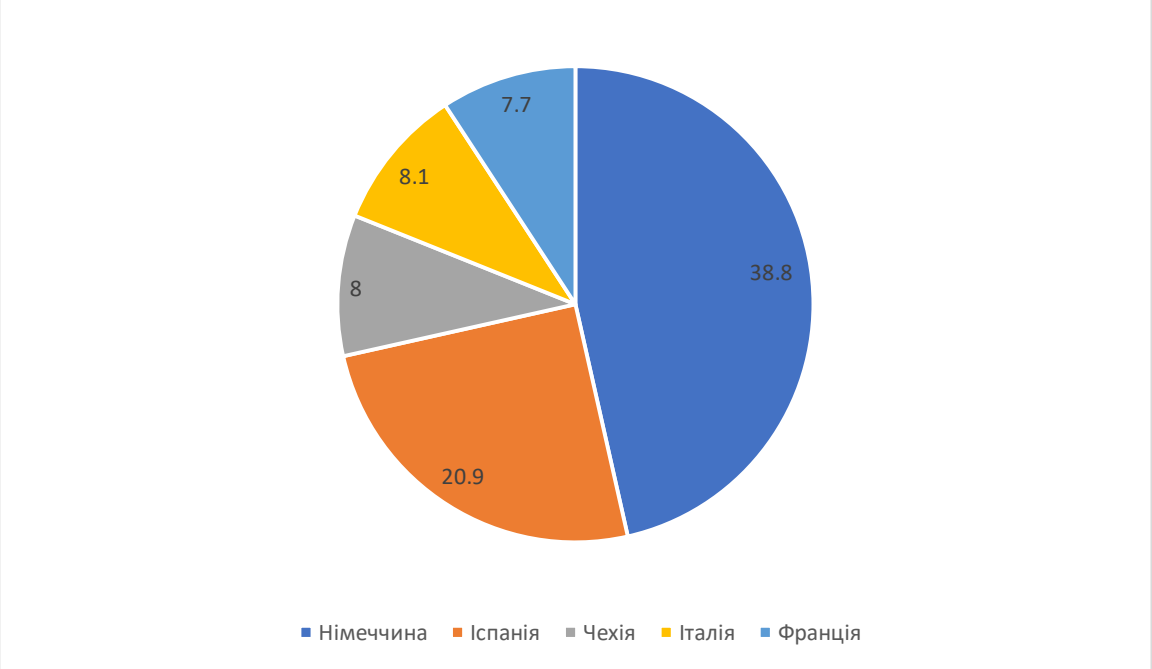

Рис. 2.3 Частка молодих трудових мігрантів у країнах ЄС (топ-5) у 2022 році, %

Джерело: [39]

Іспанія посіла друге місце з показником 20,9 %, що, попри вищий рівень молодіжного безробіття у самій країні, свідчить про наявність попиту на мігрантів у таких сферах, як сільське господарство, будівництво та туризм. Чехія (8 %), Італія (8,1 %) та Франція (7,7 %) також увійшли до п’ятірки країн з найбільшим залученням молодих мігрантів, що частково зумовлено спрощеними процедурами працевлаштування, наявністю вакансій у сферах із низькою локальною заповненістю, а також політикою підтримки мобільності молоді в межах ЄС.

Таким чином, аналіз частки молодих трудових мігрантів демонструє не лише неоднорідність міграційної привабливості окремих країн ЄС, а й свідчить

про глибші структурні зрушення на європейському ринку праці. Ці дані можуть бути використані для вдосконалення політик управління міграційними потоками, стимулювання молодіжної зайнятості та забезпечення збалансованого розвитку трудових ресурсів у регіоні.

У цьому контексті особливої уваги заслуговує вимушена міграція, спричинена збройними конфліктами, зокрема повномасштабним вторгненням Росії в Україну. Масовий приплив українських громадян, значна частка яких становить молодь, змінив демографічну та трудову структуру багатьох європейських країн. Для глибшого розуміння цього явища доцільно проаналізувати дані щодо кількості українських біженців у країнах Європи у 2024 році, що представлені на рисунку 2.4.

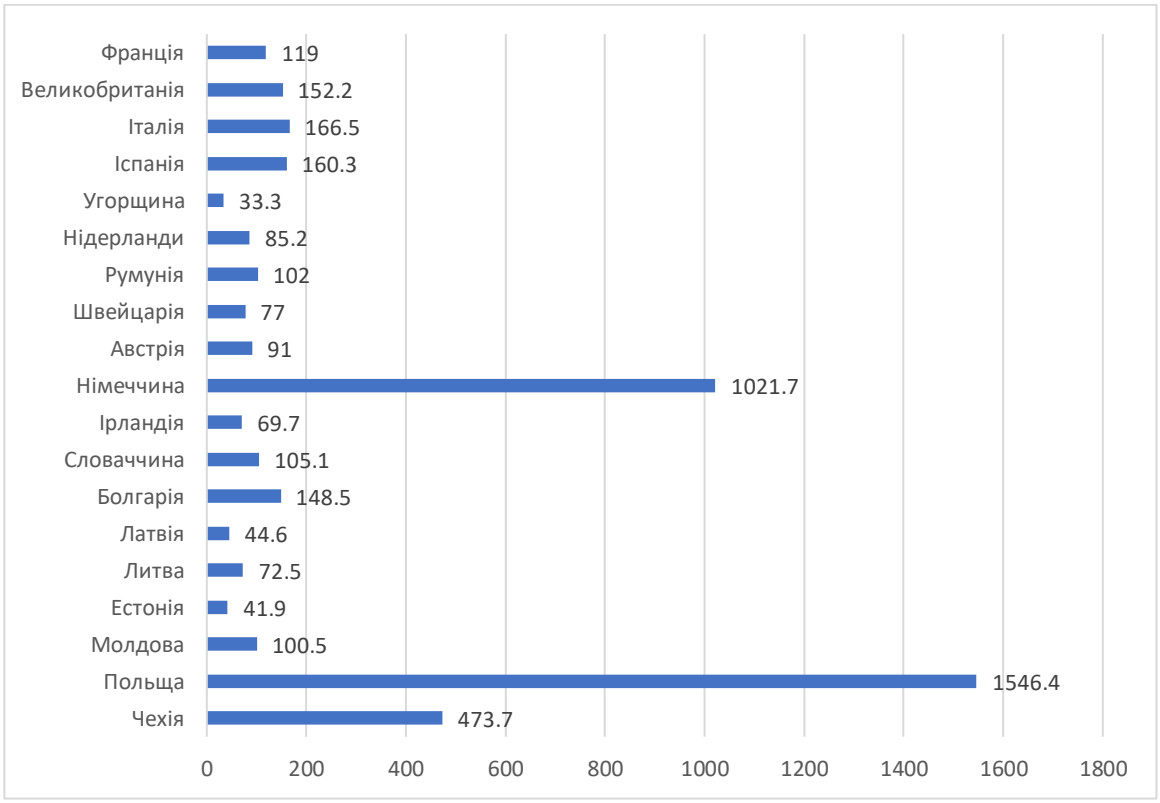

Рис. 2.4 Кількість українських біженців у країнах Європи у 2024 р., тис.осіб

Джерело: [27]

Аналіз кількості українських біженців у країнах Європи за 2024 рік демонструє нерівномірний розподіл міграційного навантаження серед держав регіону. Найбільший обсяг переміщених осіб спостерігається в Польщі - 1546,4

тис. осіб. Такий показник є результатом як територіальної близькості до України, так і історично сформованих соціально-економічних зв'язків, а також спрощеного доступу до ринку праці, житла та системи соціального захисту. Польща відіграє роль ключового хабу для прийому українських громадян, зокрема жінок із дітьми та осіб працездатного віку, що шукають тимчасове або постійне працевлаштування.

На другому місці - Німеччина з 1021,7 тис. осіб. Її привабливість пояснюється високим рівнем соціальних гарантій, доступом до безкоштовної освіти, медичних послуг та дієвими програмами інтеграції. Примітно, що хоча країна не межує безпосередньо з Україною, вона є однією з провідних держав у наданні притулку, що свідчить про ефективну державну політику у сфері гуманітарного реагування.

Чехія, де зафіксовано 473,7 тис. українців, посідає третє місце. Умовна близькість мовного середовища, висока потреба в робочій силі та спрощені процедури отримання дозволів на проживання сприяли активному напливу біженців. До країн із середнім рівнем прийому можна віднести Італію (166,5 тис.), Іспанію (160,3 тис.), Великобританію (152,2 тис.), Болгарію (148,5 тис.) і Францію (119 тис.). Вони переважно стали місцем призначення для тих, хто мав попередні соціальні або родинні зв'язки, а також орієнтувався на кращі умови життя.

Суттєво менше українських біженців прийняли країни Балтії (Латвія - 44,6 тис., Литва - 72,5 тис., Естонія - 41,9 тис.), Угорщина (33,3 тис.) та Молдова (100,5 тис.), хоча останні дві є безпосередніми сусідами України. Це може бути зумовлено обмеженими економічними можливостями, перенасиченням ринку праці або слабшими інтеграційними механізмами.

Загалом структура розміщення українських біженців у Європі у 2024 році свідчить про важливу роль країни призначення в контексті підтримки переміщених осіб, а також про геополітичні та економічні аспекти, що формують маршрути масових переміщень. У світлі зазначених тенденцій доречно проаналізувати не лише масштаби переміщення, а й інтеграційні

аспекти перебування молоді на території приймаючих країн. Одним із ключових індикаторів успішності інтеграції є рівень залучення молодих мігрантів до ринку праці, що відображає як можливості для професійної реалізації, так і ефективність адаптаційної політики держав. У цьому контексті показовими є дані щодо рівня зайнятості молодих мігрантів у країнах ЄС за громадянством у 2023 році, наведені в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Рівень зайнятості молодих мігрантів у країнах ЄС за громадянством, за 2023 р., %

Країна	Громадяни цієї країни	Громадяни інших країн ЄС	Громадяни країн поза ЄС
Нідерланди	81,1	71,4	65,0
Мальта	67,1	60,0	77,0
Австрія	66,2	58,0	60,0
Польща	65,0	68,0	68,0
Кіпр	62,0	60,0	66,5
Італія	34,0	38,6	42,0
Греція	35,0	40,0	35,8
Бельгія	45,0	43,3	37,4

Джерело: [26, 27]

Аналіз рівня зайнятості молодих мігрантів у країнах Європейського Союзу за 2023 рік свідчить про значну диференціацію цього показника як за країнами, так і за громадянством. Загалом, найвищі рівні зайнятості молоді фіксуються серед громадян самих країн ЄС - зокрема, у Нідерландах (81,1%), Польщі (65,0%) та Австрії (66,2%). Водночас у низці країн показники зайнятості громадян інших держав-членів ЄС і особливо країн поза межами ЄС залишаються нижчими, що може свідчити про бар’єри у доступі до ринку праці, відмінності в системах визнання кваліфікацій та наявність структурної дискримінації.

Цікавою є ситуація в Мальті, де рівень зайнятості серед молоді з країн поза ЄС (77,0%) навіть перевищує відповідні показники для громадян країни (67,1%) та інших країн ЄС (60,0%). Подібна динаміка спостерігається і в Кіпрі, що вказує на високий попит на робочу силу у сферах, де молоді мігранти готові працювати на умовах, які не приваблюють місцеву молодь.

Натомість у таких країнах, як Італія, Греція та Бельгія, рівень зайнятості є відносно низьким серед усіх трьох груп молоді. Зокрема, в Італії зайнятість громадян країни становить лише 34,0%, а громадян країн поза ЄС - 42,0%. Це може свідчити як про загальні проблеми з молодіжною зайнятістю, так і про структурні виклики в економіці.

Загалом, представлені дані ілюструють, що рівень зайнятості молодих мігрантів значною мірою залежить від особливостей національного ринку праці, інституційної підтримки інтеграції, а також міграційної політики держав. Високі показники зайнятості серед молодих мігрантів потенційно вказують на успішну інтеграцію, тоді як низькі - потребують цілеспрямованих дій з боку органів влади та роботодавців для запобігання соціальній маргіналізації молодіжного сегмента міграційного населення.

У цьому зв'язку важливо не лише кількісно оцінювати рівень зайнятості, а й розглядати галузеву структуру працевлаштування молодих мігрантів, яка відображає як попит на конкретні професії, так і ступінь кваліфікації працівників. Аналіз сфер зайнятості дозволяє ідентифікувати ключові економічні сектори, що найактивніше залучають молодь з міграційним досвідом, а також оцінити потенціал професійної інтеграції та мобільності цієї категорії населення. Відповідні дані узагальнено на рисунку 2.5.

Рис. 2.5 Галузі зайнятості молодих мігрантів у світі

Джерело: [39]

Аналіз структури зайнятості молодих трудових мігрантів, відображений на рисунку 2.5, свідчить про домінування третинного сектора економіки в глобальній системі розподілу трудових ресурсів серед молоді. Так, сфера послуг охоплює 66,2 % загальної чисельності молодих мігрантів, що вказує на її ключову роль як у приймаючих країнах, так і в контексті формування кар'єрних траєкторій молодого покоління. Така тенденція зумовлена, з одного боку, активною цифровізацією, урбанізаційними процесами та зростанням попиту на висококваліфіковані та клієнтоорієнтовані послуги, а з іншого - відносно нижчим бар'єром входу на ринок праці в цьому секторі для іноземців.

Значна частка молодих трудових мігрантів (26,7 %) задіяна в промисловості, що підтверджує потребу країн-реципієнтів у молодій робочій силі для підтримання продуктивності обробної, будівельної та добувної галузей. Це також свідчить про те, що молодь залишається важливим ресурсом для модернізації технічно складних виробництв, які потребують гнучкості, готовності до навчання та мобільності.

Найменша частка припадає на сільське господарство - лише 7,1 %, що вказує на порівняно низьку привабливість цього сектору для молоді. Це може бути наслідком як сезонного характеру зайнятості, складних умов праці, так і низького рівня оплати, особливо в умовах високої конкуренції на глобальному ринку. До того ж, у багатьох розвинених країнах спостерігається тенденція до автоматизації та технологічної модернізації аграрного сектору, що знижує попит на некваліфіковану працю.

Представлений розподіл відображає сучасну модель глобального ринку праці, в якій молоді мігранти інтегруються переважно в ті галузі, що забезпечують швидкий доступ до роботи, соціальну мобільність і перспективи особистого зростання. У цьому контексті важливим чинником, що визначає привабливість тієї чи іншої галузі для молодих мігрантів, є рівень заробітної плати. Оскільки економічна мотивація часто виступає провідною причиною

трудової міграції, аналіз середнього рівня доходів у різних секторах дозволяє глибше зрозуміти структуру попиту та пропозиції на міжнародному ринку праці. Відповідні дані узагальнено у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Середній рівень заробітної плати молодих мігрантів, 2023 р.

Регіон	Рівень зарплати мігрантів
OECD	Іноземці в повному робочому режимі заробляли в середньому на 11 % менше, ніж корінні працівники (89 % від рівня нативів).
ЄС	Середня чиста річна зарплата молодого працівника ≈ 28 217 €.

Джерело: [35]

Результати аналізу середнього рівня заробітної плати молодих мігрантів у 2023 році вказують на збереження системної нерівності в оплаті праці між мігрантами та місцевим населенням у провідних економіках світу. У країнах ОЕСР іноземці з повною зайнятістю заробляли в середньому на 11 % менше, ніж корінні працівники, тобто лише 89 % від середнього рівня оплати праці нативів. Такий розрив є наслідком сукупності факторів, серед яких провідну роль відіграють складнощі з визнанням дипломів та професійної кваліфікації, обмежений доступ до престижних професій, мовні бар'єри, недостатній досвід роботи в приймаючій країні, а також елементи прихованої дискримінації при працевлаштуванні. З огляду на те, що молоді мігранти зазвичай перебувають на початкових етапах трудової кар'єри, зазначені бар'єри можуть особливо посилювати нерівність.

У межах Європейського Союзу середня чиста річна заробітна плата молодих працівників становить близько 28 217 євро, що відображає достатньо високий рівень доходів для молоді, яка інтегрується в європейський ринок праці. Однак необхідно враховувати, що цей показник є усередненим і не повною мірою репрезентує ситуацію з молодими мігрантами, зокрема тими, хто походить з країн Східної Європи, Близького Сходу або Африки. Їхні доходи, як правило, нижчі за середні через нерівні стартові умови, обмежену соціальну

підтримку та відмінності в культурному капіталі.

У цьому контексті особливого значення набувають механізми підтримки, які країни Європейського Союзу впроваджують з метою інтеграції молодих мігрантів у національні економіки та суспільства. Такі механізми покликані не лише компенсувати стартову нерівність, а й сприяти ефективному включенню мігрантів у формальні сегменти ринку праці, забезпечуючи їм доступ до освіти, професійної підготовки, мовних курсів та соціального захисту.

Таблиця 2.6

Механізми підтримки та інтеграції молодих мігрантів у країнах ЄС

Механізм	Опис
Програми освітньої мобільності (Erasmus+)	Фінансові гранти на навчання та стажування за кордоном, курси мов, сприяння інтеграції через освіту.
Youth Guarantee (Європейська Гарантія Молоді)	Зобов'язання держав забезпечити молоді (в т. ч. мігрантам) пропозицією роботи, стажування або навчання протягом 4 місяців після закінчення школи.
Визнання кваліфікацій та мовні курси	Прискорене визнання дипломів і навичок мігрантів, безплатні/доступні мовні курси.
Підтримка працевлаштування	Консультації з працевлаштування, платформи пошуку роботи (напр., EURES), стажування у міжнародних компаніях.
Фінансова допомога та проживання	Гранти з фондів AMIF/ESF+ на проекти інтеграції (житло, центр адаптації, менторинг).

Джерело: [39, 40]

Запроваджені в країнах Європейського Союзу механізми підтримки та інтеграції молодих мігрантів відображають комплексний і системний підхід до розв'язання проблем адаптації вразливої молодіжної категорії. Освітні ініціативи, як-от Erasmus+, сприяють набуттю нових знань і навичок, що підвищує конкурентоспроможність молоді на ринку праці. Програма Youth Guarantee забезпечує перехід від освіти до працевлаштування, знижуючи ризики соціального відторгнення. Прискорене визнання кваліфікацій та доступ до мовних курсів усувають структурні бар'єри інтеграції, тоді як інструменти працевлаштування, включно з платформою EURES, створюють канали реальної економічної участі. Фінансова допомога та житлові програми забезпечують базовий рівень соціального захисту, необхідний для стабільної адаптації. У сукупності ці механізми демонструють прагнення ЄС не лише до гуманного

ставлення до молодих мігрантів, а й до стратегічного залучення їх у соціально-економічне життя приймаючих країн.

Таким чином, трудова міграція молоді в країнах Європи у сучасних умовах постає як багатовимірне соціально-економічне явище, що формується під впливом глобалізаційних процесів, внутрішньої динаміки ринку праці ЄС, геополітичних подій та соціальної політики. Молоді мігранти відіграють дедалі важливішу роль у заповненні дефіциту робочої сили, особливо в третинному та промисловому секторах, водночас залишаючись вразливою групою, що стикається з бар'єрами інтеграції, нерівністю в оплаті праці та обмеженим доступом до ресурсів розвитку. Диференціація рівня зайнятості та доходів за країнами свідчить про нерівномірність умов інтеграції, а отже, потребу в уніфікованій, цілеспрямованій і гнучкій політиці з боку ЄС. У цьому контексті ключового значення набувають програми підтримки, спрямовані на освітню, професійну та соціальну адаптацію молодих мігрантів. Розробка та впровадження таких механізмів є не лише проявом солідарності, а й інвестицією в людський капітал, що здатен стати рушієм інноваційного розвитку та соціальної згуртованості в межах Європейського Союзу.

РОЗДІЛ 3. НАСЛІДКИ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ МОЛОДІ ТА ШЛЯХИ ЇХ РЕГУЛЮВАННЯ

У сучасних умовах демографічних змін, посилення глобалізації та трансформації ринку праці трудова міграція молоді набуває особливої ваги як соціально-економічне явище. Ефективна міграційна політика, орієнтована на молодь, стає не лише відповіддю на виклики міжнародної мобільності, але й важливим інструментом забезпечення сталого розвитку країн походження та призначення. Зважаючи на тенденції старіння населення в розвинених країнах та демографічний приріст у країнах Глобального Півдня, потреба в мобілізації трудових ресурсів молодого покоління стає дедалі актуальнішою.

Законодавчі та адміністративні підходи до регулювання молодіжної міграції повинні відповідати міжнародно-правовим стандартам у сфері прав людини, трудових відносин і захисту біженців. Порядок денний ООН у сфері сталого розвитку до 2030 року прямо передбачає необхідність «безпечної, упорядкованої та регулярної міграції» як одного з пріоритетів. Таке бачення охоплює не лише дотримання правових норм, а й стимулювання позитивного внеску молодих мігрантів у соціальні, культурні й економічні процеси [17, с. 173].

Ключовою умовою ефективної молодіжної міграції є належна підготовка до включення в економіку країн призначення. Це охоплює як отримання освіти і професійних навичок, так і формування компетенцій, що сприяють адаптації в новому середовищі. Забезпечення доступу до достовірної інформації про права та обов’язки, умови найму, можливості соціального захисту та механізми повідомлення про зловживання створює основу для мінімізації ризиків експлуатації, дискримінації чи жорстокого поводження. У цьому контексті важливу роль відіграють інформаційні кампанії, наставницькі програми та соціальні мережі як засіб орієнтації новоприбулих у країнах призначення.

Механізми правового та організаційного супроводу мігрантів мають бути доповнені системними інституційними угодами між країнами походження й

прийому. Йдеться, зокрема, про запровадження двосторонніх договорів із положеннями про соціальне забезпечення, що ґрунтуються на принципі рівного ставлення. МОП пропонує шість взаємопов'язаних політичних заходів для підтримки прав мігрантів: розбудову національних систем соціального захисту, ратифікацію стандартів МОП, укладання угод про соціальне забезпечення, усунення адміністративних бар'єрів та запровадження гнучких механізмів доступу до послуг [12, с. 305].

Крім правових гарантій, міграційна політика має охоплювати також питання соціально-економічної інтеграції молоді. Створення середовища, у якому молоді трудові мігранти можуть розвивати навички, долучатися до бізнес-ініціатив або отримувати підтримку в працевлаштуванні, суттєво знижує ризики маргіналізації. Соціальні мережі, онлайн-спільноти, платформи взаємодії з діаспорами здатні посилити інформованість та залученість мігрантів, сприяючи формуванню міцних горизонтальних зв'язків, що є важливим чинником інтеграції.

Окрема увага має приділятися політикам реінтеграції молоді, що повертається до країн походження. Досвід, отриманий за кордоном, у поєднанні з капіталом, кваліфікацією та контактами, може стати потужним рушієм внутрішнього розвитку. Для цього держава має створити механізми фінансової підтримки, інкубатори бізнесу, програми наставництва та пільгові умови доступу до ринку праці. Особливої значущості набуває розроблення стратегій стимулювання зворотної міграції для фахівців високої кваліфікації, що може зменшити явище «відтоку мізків».

Варто також наголосити на необхідності міжсекторальної та міждержавної координації в питаннях молодіжної міграції. Уряди, міжнародні організації, приватний сектор та громадянське суспільство повинні координувати зусилля задля створення прозорих, етичних та ефективних систем управління міграційними потоками. Впровадження етичних стандартів найму, оцінка ризиків та моніторинг умов праці мають стати обов'язковими компонентами будь-яких програм, пов'язаних із трудовою мобільністю молоді.

Ці міркування знаходять практичне втілення у численних програмах підтримки, які реалізуються на національному та міжнародному рівнях з метою супроводу молодих трудових мігрантів на всіх етапах міграційного циклу - від підготовки до виїзду до інтеграції в країні призначення. Вони охоплюють різні сфери: від професійної орієнтації та правової допомоги до соціального захисту й репатріації, що відображено в узагальненому вигляді в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Види програм підтримки молодих трудових мігрантів

Категорія підтримки	Зміст програми / заходу	Приклади країн / організацій
Правова підтримка	Надання консультацій з імміграційного законодавства, допомога в оформленні документів	Німеччина, Канада, IOM
Освітні програми	Курси мови, професійне навчання, перепідготовка кадрів, сертифікація навичок	Норвегія, Чехія, Erasmus+
Підтримка на ринку праці	Посередництво у працевлаштуванні, доступ до баз вакансій, кар'єрне консультування	Португалія, Швеція, EURES
Інтеграційні заходи	Культурна адаптація, підтримка в пошуку житла, менторські програми	Нідерланди, Франція, Данія
Фінансова підтримка	Стипендії, мікрокредити, податкові пільги для молодих мігрантів	США (DACA), Польща (програми стажувань для студентів)
Підтримка підприємництва	Гранти на започаткування бізнесу, акселераційні програми, юридичний супровід стартапів	Ізраїль, Естонія, Програма Youth Business International
Психосоціальна підтримка	Консультування, психологічна допомога, антикризові сервіси	UNICEF, Червоний Хрест, МОП
Цифрова підтримка	Онлайн-платформи для працевлаштування, мобільні застосунки з міграційними послугами	EU Immigration Portal, Migrant Integration Lab

Джерело: [19]

Однією з провідних практик державної політики у сфері міграції є запровадження програм підтримки мігрантів, які дозволяють мінімізувати ризики експлуатації, забезпечити дотримання прав людини та сприяти інтеграції в нове середовище. Високим прикладом такої підтримки є канадська програма MOSAIC, яка демонструє комплексний підхід до забезпечення прав трудових мігрантів і сприяння їхній соціальній адаптації.

Програма MOSAIC у Канаді поєднує інформаційну, юридичну та

консультативну допомогу для мігрантів, які прибули в країну з метою працевлаштування. Її головна функція полягає в ознайомленні новоприбулих з їхніми трудовими правами та наданні практичних інструментів захисту від неправомірних дій роботодавців. Окрему увагу програма приділяє роботодавцям, пояснюючи їм юридичні зобов'язання щодо найму мігрантів. У межах ініціативи також організовуються інформаційні сесії, професійні семінари, юридичні й психологічні консультації, що формують цілісну підтримувальну спільноту для учасників. Програма активно співпрацює з партнерськими агенціями, забезпечуючи ефективний обмін ресурсами та нарощування інституційної спроможності [25].

У контексті молодіжної міграції такі ініціативи є вкрай актуальними. Попри те, що молодь є однією з найактивніших мобільних груп, її участь у формуванні міграційної політики залишається обмеженою. Це створює дисбаланс між фактичним залученням молодих людей до міжнародної мобільності та їхньою здатністю впливати на регуляторні процеси. Тому сучасні підходи вимагають не лише захисту прав молодих трудових мігрантів, а й залучення їх до розроблення політик через консультаційні механізми, молодіжні форуми, участь у місцевих ініціативах. Окрім того, держава повинна сприяти розвитку молодіжного підприємництва та організовувати професійне навчання, що орієнтоване на потреби ринку праці, як альтернативу трудовій міграції.

Часто молоді люди з країн, що розвиваються, залишають батьківщину не з прагнення, а з необхідності, спричиненої економічними труднощами або відсутністю можливостей самореалізації. У цьому випадку держава, орієнтована на розвиток людського капіталу, повинна інвестувати в молодь на місцевому рівні. Такі інвестиції можуть охоплювати створення робочих місць, підтримку стартапів, субсидування підприємницьких ініціатив, а також розвиток освітніх програм, спрямованих на формування затребуваних професійних навичок. Відповідна політика має стати не лише інструментом утримання потенціалу всередині країни, а й шляхом до сталого економічного зростання.

Зі зростанням кількості мігрантів, які повертаються додому внаслідок збройних конфліктів, кліматичних катастроф або втрати легального статусу за кордоном, все більшого значення набувають програми реінтеграції. Вони мають багаторівневу структуру й охоплюють як базові потреби – харчування, житло, медичну допомогу, – так і глибші соціальні та економічні компоненти. Йдеться про психосоціальну підтримку, професійну підготовку, грантову та кредитну допомогу, розвиток інфраструктури. Важливо, що ці програми також сприяють зміцненню соціальної згуртованості, відновленню локальної культури та підтримці особистісного розвитку [22].

Реалізація програм реінтеграції потребує не лише фінансування, а й стратегічного бачення та широкого залучення різних суб'єктів – урядових інституцій, міжнародних організацій, громадських ініціатив і самих мігрантів. Відданість цих суб’єктів справі реінтеграції є визначальним чинником ефективності програм. Успішні приклади свідчать, що коли мігранти залучаються до планування, моніторингу та реалізації таких заходів, підвищується їхня результативність і соціальна легітимність. Реінтеграційна політика стає не просто допомогою, а інструментом повернення до гідного життя та активної участі у відбудові суспільства.

Завдяки цим програмам можна досягти низки довгострокових результатів. Люди, які пройшли процес реінтеграції, втрачають залежність від гуманітарної допомоги та стають фінансово самостійними. Вони інтегруються в економіку - як споживачі, працівники чи підприємці, - генеруючи додану вартість. Посилення соціальної згуртованості сприяє зниженню конфліктності в громадах і формуванню інклюзивного середовища, а дотримання прав людини стає реальністю, а не декларацією.

Однак програми повернення будуть ефективними лише за умови, що в країнах походження створено сприятливі умови для праці, освіти, життя. Молоді люди не повернуться до нестабільності, низької оплати праці або відсутності перспектив. Саме тому необхідна комплексна державна політика, спрямована на внутрішню трансформацію. Серед першочергових кроків -

стимулювання економічного зростання, підтримка малого бізнесу, покращення інвестиційного клімату та впровадження інфраструктурних проєктів. Окрему увагу слід приділити підвищенню заробітної плати, умов праці та забезпеченню дотримання трудових стандартів.

Рівень освіти та доступ до професійного навчання також мають стати пріоритетом. Надання стипендій, розвиток мережі професійно-технічних закладів, підтримка навчальних програм, орієнтованих на практичні навички, створюють основу для сталого економічного розвитку та скорочення міграції через економічну потребу. Успішне повернення молоді з-за кордону неможливе без боротьби з корупцією, яка руйнує довіру до держави та стримує інвестиції. Прозорість, підзвітність і верховенство права - умови, без яких жодна реінтеграційна ініціатива не матиме довготривалого впливу [30].

Крім того, молоді підприємці потребують доступу до фінансових ресурсів - через мікрокредитування, грантову підтримку, податкові пільги. Повернення до рідної країни має супроводжуватись конкретними механізмами адаптації - від допомоги з пошуком житла до менторських програм і консультаційних центрів. Надзвичайно важливо, щоб молодь була поінформована про такі можливості: ефективні інформаційні кампанії в соціальних мережах і медіа можуть змінити сприйняття повернення з вимушеного рішення на перспективу нового старту.

У контексті України, завдання повернення молодих трудових мігрантів та мінімізації втрат людського капіталу є стратегічним. Після завершення війни країна зіштовхнеться з серйозним дефіцитом робочої сили, що вимагає вже сьогодні створення умов для повернення діаспори, а також залучення іноземних спеціалістів. З одного боку, необхідно стимулювати репатріацію українців - через безпеку, працевлаштування, житло. З іншого - розробити політику трудової імміграції, орієнтовану на талановиту молодь, готову будувати свою кар’єру в Україні. Такий підхід передбачає стратегічне мислення, інституційну готовність та широку мобілізацію зусиль держави, бізнесу й суспільства.

Таким чином, трудова міграція молоді залишається багатовимірним

явищем, яке вимагає системного, далекоглядного та скоординованого підходу на всіх рівнях - від національної політики до міжнародного партнерства. Як свідчить аналіз, ефективна міграційна політика повинна не лише реагувати на вже наявні виклики, а й передбачати їх, створюючи умови для гідного життя, працевлаштування та самореалізації молодих людей у своїх країнах.

Комплексний підхід до трудової міграції має охоплювати низку ключових векторів: від розробки чітких нормативних рамок, які регулюють міграційні процеси, до підтримки через інтеграційні та реінтеграційні програми, інвестування в освіту, професійну підготовку та підтримку підприємництва. Забезпечення доступу до правової, медичної та психологічної допомоги для мігрантів - не привілей, а необхідна складова захисту їхнього людського потенціалу. Водночас, посилення прикордонного контролю, протидія торгівлі людьми, боротьба з експлуатацією та дискримінацією формують базис безпечного міграційного середовища [24].

Прогнозування майбутнього трудової міграції молоді, як показує побудова трьох сценаріїв - песимістичного, реалістичного й оптимістичного, - дає змогу оцінити спектр можливих траєкторій розвитку. У кожному з варіантів критично важливим є питання інвестицій у людський капітал, створення інституційної спроможності та політичної волі до змін. Особливого значення набуває співпраця між державами - саме вона дозволяє координувати міграційні потоки, забезпечувати належний рівень захисту трудових прав і формувати справедливі правила гри на глобальному ринку праці.

Водночас, країни походження мають подбати про збереження своїх людських ресурсів. Проблема відтоку мізків не вирішується заборонами чи обмеженнями - її розв’язання полягає у створенні таких умов, за яких молодь сама обиратиме залишатися або повертатися. Це передбачає не лише економічні стимули, а й соціальну справедливість, політичну стабільність, прозорість та довіру до держави. У цьому контексті, міграційна політика стає не лише питанням мобільності робочої сили, а показником стратегічної зрілості держави, її здатності мислити на покоління вперед.

У цьому стратегічному вимірі ключовим завданням стає формування політики, здатної не лише реагувати на поточні виклики, а й упереджувати їх через системне планування та інституційне вдосконалення. Саме тому зростає роль комплексного підходу до оптимізації міграційної політики, що враховує соціальні, економічні та демографічні фактори. Узагальнений перелік ефективних напрямів такого вдосконалення представлено у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Основні шляхи оптимізації міграційної політики з метою зменшення її негативних наслідків

Проблема	Шляхи оптимізації	Очікуваний ефект
Вимивання людського капіталу	Створення сприятливих умов для праці та життя в Україні; підтримка підприємництва та інновацій	Зменшення еміграції кваліфікованих кадрів; повернення мігрантів
Нелегальна міграція	Спрощення процедур легальної міграції; посилення контролю; міжнародна співпраця	Зменшення обсягів нелегальної міграції; підвищення безпеки
Інтеграція мігрантів	Програми соціальної та економічної інтеграції; мовне та культурне навчання; доступ до освіти й медицини	Зменшення соціальної напруги; підвищення соціальної згуртованості
Вимушена міграція через конфлікти	Механізми захисту ВПО; забезпечення житлом, роботою та послугами; підтримка реінтеграції	Зменшення негативного впливу конфліктів; стабілізація регіонів
Недостатня координація міграційної політики	Створення координаційного органу; розробка стратегії; залучення громадськості	Підвищення ефективності управління; прозорість і підзвітність політики

Джерело: складено автором

Аналіз основних напрямів оптимізації міграційної політики свідчить про те, що сучасні виклики, зумовлені активізацією трудової, вимушеної та нелегальної міграції, потребують комплексного, стратегічно вивіреного підходу на рівні державної політики. Одним із ключових завдань є мінімізація відтоку людського капіталу шляхом створення гідних умов для самореалізації в межах країни - включаючи розвиток національного ринку праці, підтримку інноваційної діяльності, підприємництва молоді та покращення якості життя. Лише за таких умов можливе не лише стримування еміграції, а й реальне заохочення до повернення висококваліфікованих працівників.

Боротьба з нелегальною міграцією передбачає не тільки посилення

прикордонного та адміністративного контролю, а й створення ефективних каналів легальної трудової міграції та підписання двосторонніх і багатосторонніх угод із приймаючими країнами. Такий підхід сприятиме формалізації міграційних потоків, захисту прав мігрантів та запобіганню торгівлі людьми. Розробка програм адаптації, що включають мовну та професійну підготовку, доступ до соціальних послуг і охорони здоров'я, сприятиме зниженню рівня соціального напруження, зміцненню міжкультурного діалогу та соціальної згуртованості.

Регулювання вимушеної міграції, зокрема внутрішньо переміщених осіб потребує не лише гарантій безпеки й доступу до базових послуг, а й довгострокових програм соціально-економічної реінтеграції, спрямованих на зменшення ризику маргіналізації цих груп населення та стабілізацію регіонів, що зазнали впливу конфліктів.

Крім того, недостатня координація між різними суб'єктами міграційної політики часто призводить до неефективності управлінських рішень. Саме тому доцільним є створення єдиного міжвідомчого органу або платформи, яка б об'єднала зусилля державних інституцій, громадських організацій, науковців та міжнародних партнерів. Така модель забезпечує послідовність стратегічного планування, прозорість ухвалення рішень і врахування реальних потреб як мігрантів, так і приймаючого суспільства.

Ефективна міграційна політика має бути гнучкою, інклюзивною та орієнтованою на довгострокову перспективу. Її результатом може стати не лише зменшення негативних наслідків міграції, а й активне використання її потенціалу як ресурсу національного розвитку в умовах глобальних трансформацій.

Отже, трудова міграція молоді - не тимчасове явище, а структурний елемент глобальної демографічної та економічної реальності. Від того, якою буде політика держав у цій сфері, залежить не лише доля мільйонів молодих людей, а й траєкторія соціально-економічного розвитку цілих регіонів. Прагнення до гідної праці, безпеки й самореалізації є універсальними

цінностями, і лише ті суспільства, які навчаться вбудовувати ці цінності в систему управління міграцією, зможуть перетворити виклики трудової мобільності на інструмент розвитку.

ВИСНОВКИ

Сучасна трудова міграція, зокрема серед молоді, є складним і багатовимірним явищем, яке формується на перетині глобальних, національних і особистісних чинників. У XXI столітті вона перетворилась на структурну складову світової економіки, зумовлену як економічною нерівністю між країнами, так і зростаючими можливостями, що їх відкриває глобалізація. Розвиток цифрових технологій, інтернаціоналізація освіти, лібералізація ринку праці та поширення транснаціональних мереж стали визначальними факторами активізації міграційної мобільності молодих людей. Усе більше представників молодого покоління інтегруються в глобальний ринок праці, шукаючи можливості для реалізації свого потенціалу за межами країн походження.

Разом з тим, трудова міграція має суперечливі наслідки як для країн-донорів, так і для країн-реципієнтів. З одного боку, вона забезпечує приплив валютних надходжень, сприяє культурному обміну та оновленню навичок трудових ресурсів. З іншого - спричиняє втрату людського капіталу, старіння населення, послаблення соціальної згуртованості, а також породжує виклики для інтеграційної політики в приймаючих державах. Така амбівалентність потребує комплексного підходу до дослідження та регулювання трудової міграції, що враховує економічні, соціальні, культурні та правові аспекти цього явища.

У контексті аналізу ключових теоретичних концепцій міграції стає очевидним, що жодна з них не може самостійно пояснити всю складність і суперечливість міграційних процесів. Ефективне розуміння феномену можливо лише за умови поєднання економічних моделей, структурно-функціональних підходів, соціальних теорій мереж і світосистемного аналізу. Саме такий

інтегративний підхід створює передумови для формування виваженої політики в галузі трудової міграції молоді - політики, що поєднує інтереси особистості, суспільства й держави в умовах стрімких глобальних трансформацій.

Здійснений аналіз кількісних і якісних показників трудової міграції молоді у глобальному та європейському контекстах засвідчує, що це явище має сталу динаміку з ознаками структурної системності. У 2023 році загальна чисельність молодих трудових мігрантів у світі сягнула 82,4 млн осіб, що на 7,4 % більше, ніж у 2018 році. У Європейському Союзі найбільшу частку молодих мігрантів зафіксовано в Німеччині - 38,8 %, Іспанії - 20,9 %, Чехії - 8,0 %, Італії - 8,1 % та Франції - 7,7 %. Це свідчить про наявність стійких міграційних потоків, орієнтованих на економічно розвинені країни з високим попитом на робочу силу в третинному секторі (66,2 % зайнятих молодих мігрантів) та промисловості (26,7 %).

Паралельно простежується зростання зарубіжних грошових переказів - з 128 млрд дол. США у 2000 році до 831 млрд у 2024 році, що підкреслює економічну значущість мігрантів для країн-експортерів. Водночас зберігається розрив в оплаті праці: іноземці в країнах ОЕСР заробляли на 11 % менше, ніж місцеві працівники. У межах ЄС середній річний дохід молодого працівника становив 28 217 євро, однак уразливі категорії, зокрема мігранти з країн Східної Європи, часто отримують значно менше.

Інтеграція молодих мігрантів у європейські ринки праці залежить від державної політики, що проявляється у таких ініціативах, як Erasmus+, Youth Guarantee, платформи працевлаштування (EURES) та мовні курси. Проте навіть за їхньої наявності рівень зайнятості громадян третіх країн у деяких державах ЄС залишається нижчим, як-от у Бельгії (37,4 %) та Греції (35,8 %). Водночас приклади Мальти (77,0 %) та Кіпру (66,5 %) демонструють потенціал успішної інтеграції за умови правильного адміністрування.

Загалом трудова міграція молоді є не лише індикатором глобальних економічних і демографічних змін, а й фактором формування нової архітектури ринку праці, в якій мобільність, професійна гнучкість і інтеграційна

спроможність стають ключовими ознаками успішності. Надалі стратегічно важливо поєднувати політику залучення молодих фахівців із програмами захисту прав, розвитку людського капіталу та реінтеграції мігрантів, що дозволить уникнути демографічного знекровлення країн-експортерів і сприятиме стійкому соціально-економічному розвитку на глобальному рівні.

Трудова міграція молоді у XXI столітті є складним, багатогранним процесом, який визначає не лише траєкторії індивідуального розвитку, а й макроекономічні тренди, демографічну динаміку та соціальну стійкість держав. Аналіз сучасних підходів до управління цим явищем свідчить про необхідність переходу від реактивних до проактивних, стратегічно орієнтованих моделей політики. Успішні приклади – такі як програма MOSAIC у Канаді – доводять, що поєднання правових гарантій, соціальної підтримки, економічного заохочення та культурної інтеграції дозволяє не лише мінімізувати ризики міграції, а й перетворити її на потужний ресурс для сталого розвитку.

В умовах посилення глобалізації та зростання міжнародної конкуренції за людський капітал саме молодь стає ключовим об'єктом міграційної політики. Ефективне залучення молодих трудових ресурсів, їхня інтеграція або реінтеграція в економіку потребують комплексного підходу: від нормативного забезпечення до інвестицій у професійну освіту, від захисту прав до розвитку підприємницьких ініціатив. Створення умов для повернення мігрантів, особливо висококваліфікованих фахівців, є не менш пріоритетним, адже сприяє зменшенню наслідків «відтоку мізків» і підсилює внутрішній ринок праці.

Україна, як держава, що переживає як значний рівень еміграції, так і потребу у відновленні людського потенціалу, має всі підстави для формування нової парадигми міграційної політики, орієнтованої на молодь. Це передбачає зміщення акценту на розвиток інфраструктури реінтеграції, реформу освітнього середовища, стимулювання малого бізнесу, забезпечення житлом, правову підтримку й мінімізацію бар'єрів для самореалізації. Успішна реалізація таких підходів можлива лише за умови міжвідомчої та міжнародної координації, а також участі самих мігрантів у розробленні політик, що їх стосуються.

Загалом, міграція молоді - це виклик і можливість водночас. Її ефективне регулювання потребує не лише знань і статистики, а й політичної волі, людяності та інноваційного мислення. Саме це дозволить перетворити глобальну мобільність на чинник довгострокового розвитку, соціального прогресу та демографічного балансу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бахчеванова, Н. В. Міжнародна міграції робочої сили в умовах глобалізації. URL: http://fkd.org.ua/article/viewFile/29084/26166.
2. Білошицький С. Міграційні процеси як фактор соціокультурної трансформації європейсього та українского суспільства. Етнополітичний контекст суспільних трансформацій у сучасній Україні. К., 2017. С. 394.
3. Дзеніс О., Шарко Н. Міжнародна міграція робочої сили в сучасних умовах та її вплив на міграційну політику держави. Економіка та суспільство. 2022. Випуск 37. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1195/1152
4. Заволока Ю. М., Сідненко М. В., Івко А. В. Міграційні процеси у контексті глобалізації світової економіки. Ефективна економіка. 2020. № 4. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2020/78.pdf
5. Зростання вже 12-й рік поспіль: кількість біженців та переселенців у світі перевищила 120 мільйонів. URL: https://www.slovoidilo.ua/2024/06/13/novyna/svit/zrostannya-vzhe-12-j-rik-pospil-kilkist-bizhencziv-ta-pereselencziv-sviti-perevyshhyla-120-mln
6. Кількість мігрантів з країни може первищити 2022 рік, НАБУ це повязує з опалювальним сезоном. URL: https://www.epravda.com.ua/news/2023/11/3/706217/
7. Кількість українців та їх міграція за кордон через війну. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3732355-kilkist-ukrainciv-ta-ih-migracia-za-kordon-cerez-vijnu.html Дата доступу: 25.11.2023 р.
8. Красівський Д. Міграційні процеси в Україні: загроза національній безпеці чи перспектива розвитку регіонів. Наукові записки. 2020. Випуск 3–4 (99-100). С. 374–384.
9. Курилич М. Трансформація та політизація міграційних процесів під впливом глобалізації. Наукові записки. 2018. Випуск 49. С. 364–380.
10. Магда Є. Гібридна агресія Росії: уроки для Європи. К.: КАЛАМАР, 2017. С.

27.

11. Македон В. В. Оцінка процесів та макроекономічних наслідків міжнародної трудової міграції в умовах глобальної економіки. Економіка та суспільство. 2022. Випуск 35. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-35-6
12. Малиновська О. А. Міграційна політика: глобальний контекст та українські реалії : монографія. Київ : НІСД, 2018. 472 с.
13. Міжнародна міграція робочої сили. URL: http://buklib.net/books/25044.
14. Міжнародна організація з міграції. URL: http://www.ilo.org.ua/my_page/Conventions.aspx.
15. Париж переосмислює загрози: як зміниться безпекова політика Франції. Європейська правда, листопад, 2017. URL: https://www.eurointegration.com.ua/ar-ticles/2017/11/28/7074291/.
16. Президент США Дональд Трамп підписав новий імміграційний указ. Відомості, березень 2017. URL:https://vidomosti-ua.com/science/127593.
17. Стрільчук Л. В. Міграційні процеси в сучасному світі: фактор соціальнокультурної трасформації чи гібридна загроза? Public history: selected issues : collective monograph. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2024. P. 160-180. DOI : https://doi.org/10.30525/978-9934-26-465-8-7.
18. Терещенко Д. А. Вплив міграційних процесів на розвиток людського капіталу. Держава та регіони. Серія: Державне управління. 2019. № 4 (68). С. 207–214.
19. Тракслер Р. Й. Сучасний стан міграційних процесів у розвинутих країнах світу. Регіональні студії: науковий збірник / редкол.: М. М. Палінчак (голов. ред.), І. М. Вегеш, Є. І. Гайданка та ін. Ужгород : Видавничий дім "Гельветика", 2025. Вип. 40. С. 91–95. URL http://regionalstudies.uzhnu.uz.ua/archive/40/17.pdf
20. Шергіна Л. А., Бурма Ю. В. Вплив міграції людських ресурсів на економічний розвиток країн. Економічні студії. 2018. №1 (19). С. 88–92.
21. Щолокова Г., Палешко Я., Горожанкіна Н. Міжнародна міграція в контексті процесів європейської інтеграції. Міжнародні відносини, суспільні

комунікації та регіональні студії. 2021. № 3 (11). С. 39–47.

22. Amuedo-Dorantes C. et al. More Benefits, Fewer Children: How Regularization Affects Immigrant Fertility, IZA Institute of Labor Economics, 2023. URL : https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4460849
23. Asylum, Migration and Integration Fund. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/funding/asylum-migration-and-integration-funds/asylum-migration-and-integration-fund-2021-2027_en
24. Calderen-Jaramillo M. et al. Migrant women and sexual and gender-based violence at the Colombia-Venezuela border: A qualitative study. Journal of Migration and Health. 2020. Vol. 1-2. P. 100003. URL : https://doi.org/10.1016/j.jmh.2020.100003
25. Carlsson E. Fertility Behaviour and Preferences among Immigrants and Children of Immigrants in Sweden, Stockholm University, 2023. URL : https://su.divaportal. org/smash/get/diva2:1752396/FULLTEXT01.pdf
26. Center for Strategic and International Studies. URL: https://www.csis.org/
27. Eurostat. URL: http://ec.europa.eu/eurostat
28. Frontex-European Border a;nd Coast Guard Agency. URL: https://frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/frontex-stands-with-ukraine-koMhlh
29. General Survey concerning the migrant workers instruments /International Labour Organization. URL: http://www.ilo.org/global/standards/WCMS_453917/lang--en/index.htm.
30. Hoffman Frenk. Onnot-so-newwarfare: political warfarevsh ybrid threats. URL: http://warontherocks.com/2014/07/on-not-so-new
31. Mattis J.N., Hoffman F. Future Warfare: The Rise of Hybrid Wars. URL: http://milnewstbay.pbworks.com2005.pdf.
32. Migration Data Portal. URL: https://www.migrationdataportal.org/internationaldata?i=stock_abs_&t=2020&m=1&rm49=9
33. Official Website of the European Union. URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/migration-key-element-our-foreign-policy_en

(date of access: 22.01.2024).

34. Tomashuk I. Current state and prospects of labor potential development of rural territories of Ukraine (on the example of Vinnitsa region). The scientific heritage. 2020. № 49. Vol. 6. P. 31–43.
35. World Bank. 2023. World Development Report 2023: Migrants, Refugees, and Societies. URL: World Bank. http://hdl.handle.net/10986/39696
36. Assessing immigration scenarios for the European Union in 2030 / E. Acostamadiedo et al. International Organization for Migration, 2020. 68 p. URL: https://publications.iom.int/system/files/pdf/assessing-immigration-scenarios-eu.pdf.
37. Державна митна служба України. URL: https://customs.gov.ua/statistika-ta-reiestri
38. Action plan on integration and inclusion. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/legal-migration-resettlement-and-integration/integration/action-plan-integration-and-inclusion_en#:~:text=,to%20recognise%20and%20assess%20skills
39. Migration and asylum in Europe – 2023 edition. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/web/interactive-publications/migration-2023#:~:text=In%20absolute%20numbers%2C%20the%20most,all%20immigrants%20who%20entered%20the
40. Digital Nomads. URL: https://www.mbopartners.com/state-of-independence/digital-nomads/2022-report/#:~:text=The%20MBO%20Partners%202022%20State,pandemic%20year%202019